

Ezech. c. 7. ostendit sub eadem
 7. Metaphora, peccata nostra plagarum fructū germinare. Scietis, inquit, quia ego sum Dominus percutiens. floruit virga, germinavit superbia. Quem locum sic
 Hier. Flo-
 2. ruit virga, quæ multo vobis tempore minabatur: & de flore fructū plagarum parturit.

2. Tertiò. adeò verum est pœnarum fructum, peccato deberi tanquam radici, seu flori, vt Caim, qui fratrem occiderat, post diuinæ punitionis sententiam, qua super terram vagus, & profugus, tanquam in exiliū à Deo in peccati pœnam missus est, ipsemet capite se ipsum dānauerit dicens. *Ecce eijcis me hodie à facie tua; omnis igitur, qui inuenerit me, occidet me.* Vbi vides quod Deus abire iussit eum vagum, & profugum super terram, ipse autem reus quia fratrem occiderat, morte se dignum iudicauit: fratricidiū enim, quod patrauerat, illi iam mortem ipsā in peccati pœnam germinabat.

Verum à quo iam tunc homicida ille pessimus metuebat occidi, cum nulli adhuc homines existerent super terrā, præter ipsius parētes, à quibus pie-

tate detentis non videbatur occidendus? Nihilominus tamen, vt ait beatus Ambrosius, poterat Caim parentes parricidas timere, qui docuerat potuisse comitti parricidium. Addiderim potuisse Caim mortem habere suspectā licet nullus esset à quo posset occidi, quia fugit impius nemine persequente; & sonitus terrois semper est in auribus illius. Imò iam priusquam occideret fratrem, ipsummet occiderat inuidia, cuius vulnere Caimo vultum cōcidisse Deus viderat cum dixit. *Quare iratus es, & cur concidit vultus tuus? Ecce Dominus Deus dæmoniacum istum, Caimum dico, curaturus aduenit, tanquā pius, & misericors pater; verū quia postquam illum obcæcauit malitia eius, vt fratrem occideret, peccatum eius, sicut ei Deus prædixerat, statim adfuit in foribus illius; factus est sicut surdus non audiens, & sicut mutus non aperiens os suum. Vere Deus venerat mederi, si ipse vellet confiteri: sed quia peccator Dei increpationē tanquam surdus nō audiuit vt pœniteret; & tanquā mutus non aperuit os suum petens veniam, Deus noluit eum curare, qui voluit desperare, vt*
 cæcus,

Ambr

Iob. c. 25.

3.

Ezech.

Hier.

Gen.

Ro

Annotations in Euangelium

cæcus, surdus, & mutus in infernum properaret.

Esse vero animam in hoc statu constitutam omnium infelicissimam, visus est significasse Christus quando Lazarum resuscitaturus ad sepulchrū eius lachrymatus est: videbat enim Lazarum amicum suum ligatū intra sepulchrum iacere, in quo tanquam in figura recordatus est peccatricem animam in corporis sepulchro inclusam, manibus, pedibusque ligatam, claudente è foris ostium dæmone, hoc est, cæcam reddente, ne futuram inspiciat damnationē, surdam, ne salutis audiat monita, mutam, ne Dei misericordiam, & veniam possit vocali confessione impetrare.

4. Quo etiam mysterio Dominus noster Iesus Christus apud Marcum cap. 7. mutum, & surdum curaturus legitur ingemuisse, *suspiciens*, inquit, *in cælum ingemuit*, & ait illi, *Epheta, hoc est, aperire.* & statim aperta sunt aures eius, & solutū est vinculū linguæ eius, & loquebatur rectè.

Neque vero prætereunda est ratio ob quam diabolus hominem istū potius reddiderit mutum, quàm loquacem? maxime

cum lingua malum inquietum sit; adeo inquietum, ut qui ea non offenderit perfectus iudicetur, &, ut dicitur Prouerborum cap. 6. *Laqueus est fortis viro propria labia, & capitur verbis oris proprii.* Vnde capite quinto eiusdem libri dicitur. *Labia sapientis alligata sunt intellectu.* Quare beatus Ambrosius. *Vtinam, inquit, aut Adam surdus fuisset, aut Eua obmutuisset: ille, ne uxoris vocem audiret: hæc ne loqueretur marito.* Idemque sanctus doctor in illud Ecclesiastici 28. *Verbis tuis facito stateram.* Pezai as palauras. Sic in libr. 1. Officiorum loquentes alloquitur. *Profer sermones ad mensurā, libra examinatos iustitiæ; ut sit grauitas in sensu, in sermone pondus, in verbis modus.* In eandem sententiam Chrysostomus in Ps. 104. *stateram, & lancem docet faciendam linguæ, ut non solū verba, quæ oportet efferamus, sed cum ea etiam, quæ par est cautione, veluti ponderantes expendamus.* Si enim, inquit, *hoc facimus in auro, multo magis faciendum est in verbis, ut nihil desit, nihil redundet, &c.* Cum igitur difficile admodum sit verbis non offendere, quorsum diabolus

Jacob
3.
Prou.
6.

Ambrosius

Chrysostomus

dæ-

demoniacum reddidit mutum,
& non potius loquacem?

Dicendum videtur, diabolū
ijs, quibus dominatur tantum
obesse silentio, quantum loqua-
citate. Quamobrē Christus Do-
minus, vt refertur Marci capite
primo, diabolum tacere iussit,
cum tamen ab eo Iesus Naza-
renus appellaretur. *Erat, inquit
Marcus, in synagoga eorum homo
in spiritu immundo, & exclamavit
dicens. Quid nobis, & tibi, Iesu
Nazarene? Venisti perdere nos an-
te tempus. Scio quod sis sanctus
Dei, &c.* Propter hoc vltimum
verbum iussit eum Dominus
tacere: ne scilicet aliquis ex ver-
bis illius in errorem inducere-
tur; id, quod diabolus intende-
bat. *Et comminatus est ei Iesus di-
cens, obmutesce, & exi de homine
isto.* Vbi Chrysostronus sic ait,
*Moses sanctus fuit Dei: Hiere-
mias sanctus fuit Dei. quare non
dicis sanctus Deus? obmutesce ergo,
& exi de homine isto, &c.* Dia-
bolus ergo tunc loquebatur vt
populum deciperet; poterant
enim eo audito, Christum non
Deum, sed sanctum Dei existi-
mare; in hodierno vero dæmo-
niaco Luc. II. tacuit, ne forte
loquendo veniam impetraret.

*Et cum eiecisset demoniū
locutus est mutus, &
admirata sunt turba:
quidam autē dixerunt
in Beelzebuth eicit da-
monia.*

5.
Locutus est mutus; locuti
sunt pharisæi, locutæ sunt
turba; & locutus est etiam Do-
minus Iesus. Omnes quidē sunt
locuti, & qualis vnusquisq; erat,
talem se exhibuit in sermone, q̄
cada hum fala como quem he.
Mutus. Dei omnipotentiam ex-
pertus, quam Christus Iesus in
eius mirabili curatione, parcē-
do maxime, & miserando mani-
festauerat, ingentes creditur, &
immortales eidem Christo gra-
tias egisse: turba verò deuota, &
simplex rem ex euentu iudicā-
tes diuinū Christo dabant ho-
norem, memores forte de illo
dixisse Isaiam c. 35. *Tunc aperta
erit lingua mutorū: aperientur ocu-
li cæcorum, & aures surdorum pa-
tebunt.* Vnde Euangelista Mat-
thæus hæc referens cap. 12. ait, *Matt.
quod stupebant omnes turba, &
dicebant, numquid est filius David,
hoc est Messias? Denique scribæ,
&*

Annotationes in Euangelium

& pharisæi superbia tumentes, inuidia tabescentes, & malitia scatentes blasphemabant dicētes. *in Beelzebuth eijcit dæmonia.*

Matt.
12.

Acrius blasphemabant iuxta litteram Matthæi. *Hic, inquit, non eijcit dæmonia, nisi in Beelzebuth.*

Marc.
3.

accerrimè iuxta id Marcus ait. *Quoniam, inquit, in furorè versus est, & Beelzebuth habet, & in principe dæmoniorum eijcit dæmonia: sic enim populum seducebant, ut Iesum dæmoniacum haberent, & magum.*

6.

Notanda autè nobis est maximè, & fugienda causa tanti erroris, & radix tantæ blasphemix, ne forte & nos in eundem diaboli laqueum aliquando incidamus. Magnus errorum, ac mendaciorum artifex cupiditas est, atque sui ipsius amor: quid enim animus effrenatis cupiditatibus excæcatus, rectè valeat iudicare? ideo namque in iure, iudex alteri parti infensus, vel amicus, ut suspectus solet repudiari. Mius igitur in propria causa verus, & incorruptus iudex erit, qui immoderato sui amore tenetur. Hinc Plutarchus utilissimum homini censeat acrem habere inimicum, ut nimirum in illius oculis facile

Plutar-
chus.

in vita sua videre quis possit, quæ cæcus amor sui in se videre non finit. Id, quod apertè prædicabat Philippus Macedonum rex, qui sibi gratulabatur, quod infensos haberet Athenienses, ut eorū maledictis quid in morib⁹ suis esset vituperatione dignum, intelligeret: atque ita ut eos mendaces faceret, summa cura nitebatur.

Pharisæi nihil sinistrum de Christo verè poterant iudicare, sed quia tanti gloriam miraculi, sibi ignominix fore credebant, cupiditate, & liuore obcæcati, in blasphemiam inciderūt: quemadmodum enim araneus, & apis ex eodem flore, & venenum, & mel conficere videmus: & sicut etiam pluuia in terram decidens, varijsque plantis alimenta ministrans, in cicuta venenum, in vite vinum, in cæterisque arboribus pro earum natura varios fructus, floresque producit, eodem modo Redemptoris opera mirabilia, turbis quidem admirationi, Iudæis verò inuidiæ, & blasphemix fuerunt, ita ut nonnulli eorum dixerint, *in Beelzebuth principe dæmoniorum eijcit dæmonia.*

Iesus

Jesus autem ut vidit cogitationes eorum, &c.

7. **E**Rgo neputandum est ut Deus hominum cogitationes intueatur, & non omnes cum timore, & tremore salutem nostram operemur? ne quaeso, fratres, vobis unquam excidat à memoria veritas hæc metuenda nimis: non enim frustra Deus eam nobis toties in diuinis literis voluit commendari. Et in primis quidem Prouerb. c. 16. *Omnes viae hominis, inquit, patet oculis eius: spirituum ponderator est Dominus. Quid spiritu aut leuius, aut subtilius? exactissima ergo Dei statera iudicatur, in qua spiritus ipsos, hoc est, intimas, & subtilissimas dicitur cogitationes ponderare. Sic regis Balthasaris mentis elationem, cordisque cogitationes Dominum ponderasse significatum est Danielis capite quinto cum dicitur. *Thecel. id est, appensus es in statera, & inuentus es minus habens. Huius vero rei figuram habes Leuitici cap. 27. cum sic legitur. *Omnis estimatio, siclo sanctuarij ponderabitur. Nam ad pondus sicli sanctuarij in statera, exigebatur pretium rerum, quæ***

Deo offerebantur; indicatur ergo Deum ad pondus sanctuarij, hoc est, ad strictissimum examinem reuocare, & exigere vniuersas hominum actiones, atque etiam intimas cordis cogitationes: hæc enim omnia Deo optimo, maximo iugiter sunt à nobis offerenda. Nolite ergo, fratres, errare sicut illi, qui insipienter dixerunt, *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. Psal. 94.* contra quorum insipientiam scriptum est Hierem. 17. *Ego Dominus scrutans corda, & probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum ad inuentionum suarum.* Vnde & Dominus Iesus antequam pharisæi quidquam loquerentur, visis eorum prauis cogitationibus ait, *omne regnum in se diuisum desolabitur, &c.*

8. **Q**uanuis vniuersaliter verum sit diuisionem, eius rei, quæ diuiditur esse ruinam, tamen à manifestioribus Dominus similitudinem sumpsit: nam etsi nihil in terris regno est firmitus, facile nihilominus destruitur seditione dissipatum. Ratio vero Saluatoris aduersus eos, qui in corde suo dixerant, *in Beelzebuth eijcit daemona,* talis est. *omne reg-*

Pf. 94

Hier. 17.

8.

Annotationes in Euangelium

num in se diuisum desolabitur; sed vos dicitis me in Beelzebuth eijcere dæmodia; ergo regnum diaboli diuisum est, & ex cōsequēti nō est stabile: dicitis enim dæmones cōtra se ipsos pugnare, alter alterū à corporibus expellendo. Ex hac verò Christi ratione colligitur dæmones inter se non esse diuisos, sed omnes simul in eandem conuenire sententiam vt nobis incommodent.

Mirabili etiam, diuinoq; modo ostendit Iesus se non habere dæmonium, à quo cum aliquis possidetur, furiosus efficitur, iracundus, atque præcipitatus. Vnde si Christus habuisset dæmoniū non respondisset pharisæis mansuetè, & patienter, seruans modum illum, quem nobis docet Spiritus Sanctus Prou. 26.

Prou.
26.

Ne respondeas, inquit, stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis: responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. In quibus verbis contrarietas quædā esse videtur: quomodo enim quis respōdere potest stulto iuxta stultitiam suā, & non respondere eidem iuxta eandem stultitiam. Tollitur hæc difficultas duobus modis. Pri-

mo iuxta Bedā, intelligi potest sapientē voluisse significare stulto stultè loquenti quandoq; respondendum, quandoque non. Vtrumque enim faciendum est pro temporum, & personarum diuersitate: nam & quandoque stulti stultus sermo contemnendus est, nec habendus dignus responsione, ne si quis semper omnia dicta stulti reprehēdere, & confutare voluerit, etiam in stultitiam, aut stultitiæ notā incidat, dum facit quæ stultitiæ sunt, respondēdo ad ea, quæ cōtemnenda erant, & respondēdo illi, in quo nullus proferetur fructus. Vnde suprā dixit Scriptura. *Noli arguere derisorem, ne oderit te.* Quandoque vero stulto inepta loquēti respondendū est; vt cum periculū est ne alijs sua stultitia noceat, sibiq; nimis placeat dum nullum aūdit sibi contradicentem, atque ob id sibi sapere videatur, audeatq; frequentius, & liberius suam profundere stultitiam in aliorū detrimentum. Itaque rationes diuersæ, quæ in diuersis indicantur sententijs, ostendunt quando sit stultis respondendum, & quando non. Alio modo dici potest, quod cum dixit sapiens

Bedā.

9.

ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, vult stulto stulta proferenti non esse etiã stultè respõdendum, sic scilicet vt sapiẽs, eius imitetur stultitiã; vt si stultus maledictis aliquem incessat, & probris impetat, aut si carnalia proferat, alius vicissim similia respondeat: sic enim similis stulto efficietur, stulta & ipse cõmittens. Cum vero dicit, *responde stulto iuxta stultitiã suam*, vult pro exigentia stultitiæ stulti, respõdendum esse ei, sed rationibus, & verbis, quæ sapientẽ decent; vt scilicet prudenti respõsione ostẽdatur ei, stultitia sua, ne sibi sapiens esse videatur, itaque in diuersis sententijs iuxta hanc expositionem, quam tradit Lyranus, præpositio, iuxta, accipitur aliter. Nam in priori sententia significat imitationẽ; in secũda exigentiã. iuxta priorem vero intelligentiam, potest vtrobique significare exigentiã, vt significetur aliquando respõdendum stulto pro exigentiã, aut merito stultitiæ eius, aliquando non respondendum ei vt miretur. Conuenit cum hac doctrina illud, quod Cicero in apologia sua Sallustio opposuit, *Mihi, inquit, ratio habenda est non quid*

Sallustias meritò debeat audire, sed vt ea dicam, quæ ego honestè effari possum.

Instruuntur vero magnates, principes, & superiores prædicta doctrina & Christi mansuetudine, ne sint in puniendo, seu respõdendo præcipites licet id efficere queant, ad exemplum Saturni planetæ, qui inter errantia sydera superiorem obtinet locum, cumq; motum raptum velociorem habeat, in suo tamen naturali tardior est: eodẽ ergo modo superiores, tardi esse debent ad iracundiam, animoque sedato, & circumspecto: *responso enim mollis frangit irã, sermo vero durus suscitatur furorem*. Quare Christus Dominus, & magister, cum male diceretur non male dicebat, cum pateretur, non comminabatur, vt ait Apostolus eius Petrus 2. epist. c. 2. qua ratione ab Isaia agnus appellatur. cap. 53. *quasi agnus coram tendente se obmutescet*. Cum igitur tam mansuetè se habuerit cum phariseis blasphemantibus, nemo illi iure poterat exprobrare quod demonium habuerit, maximè cũ diabolus suos semper soleat, vt diximus, furiosos reddere, & iracundos.

10.

Preu.
15.

2. Pet.
2.
16. 53.

Lyranus.

Cicer.

Annotationes in Euangelium

*Si autē ego in Beelzebuth
eijcio demonia, filij ve-
stri in quo eijciūt? ideo
ipsi iudices vestri erūt.*

Matt.
23.

Alia ratione ipsos arguit: cum enim filij eorum dæmonia etiam eijcerēt non erat, qui eos iniurijs afficeret. Ideò, inquit, *ipsi iudices vestri erunt.* De huiusmodi iudicio ait Saluator noster, *Sedebitis & vos iudicātes duodecim tribus Israel, quia vobis credētibus illi credere noluerunt.* Hoc est, vestra fides eorū condemnabit infidelitatem. Similiter. *Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ; & ecce plusquam Ionas hīc.* Viri Niniuitæ barbari, sine prophetis, sine doctrina, sine miraculis, sola Ionæ prædicatione tantā pœnitentiam egerunt, vt indignationem à se auerterent; ideo talem generationem condemnabunt, quæ cum habuerit tot magistros, tot exempla, & prophetas, non solum non credidit, sed etiam ipsum Iesum prophetarū Dominum, & regem gloriæ, cōtumelijs affectum crucifixit.

Væ nobis, qui etiam si voce confiteamur nosse Deum, factis plerumque eum negamus: si enim viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione illa, quia credere noluerunt, à fortiori etiam surgere debent contra eos, qui cum Christiano censeantur nomine, secundum ea, quæ Christi fides docet operari minime curant. *Regina quoq; Austri surget in iudicium cum Christianis istis, & condemnabit eos, quia ab ultimis regionibus venit audire sapientiam Salomonis; & ecce plusquam Salomon hic, videlicet Christus I E S V S* quotidie clamās venite ad me; vix tamen inuenitur qui velit eum clamantem audire, ne dum ad ipsum toto corde venire.

*Si indigito Dei eijcio, pro-
uenit in vos regnum
Dei.*

Christus Dominus in diuina Scriptura manus vocari solet, quia cum sit vnigenitus Dei filius, verbumque Patris, per illum Deus quasi per manum omnia operatur iuxta id,

I. loā. 1
 id, quod ait Euangelista Ioannes cap. 1. sui Euangelij, *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Sic Origenes hom. 27. in Numer. Hieronymus Ezechielis 27. Quo sensu intelligendus est regius Vates in Psal. 143. cum sic Deum alloquitur. *Emitte manum tuam de alto: eripe me, & libera me de aquis multis, &c.* Christi incarnationē petit.

Hier. Psal. 143.
 Cyril 12.
 Hinc etiam Cyrillus de incarnatione vnigeniti; ait manum illam Moysis in sinu sanam, & extra sinum leprosam, significare filiū Dei. *Designat, inquit, Christum in sinu Patris, ubi diuinitatis natura fulgebat: Verum cū aliquo modo extra fuerat per incarnationem, factus in similitudinē carnis peccati, & inter iniquos deputatus est, &c.* Cum ergo manus Dei sit Christus; digitus eius, virtus infinita, miraculorū operatrix intelligenda est, de qua magi in Aegypto, *digitus Dei, inquit, iste est.* Hoc igitur digito destruebant Apostoli, & magister eorum Christus diabolum, eum à corporibus eiiciendo; de quo Dominus Iesus intelligendus est cum sic aduersus pharisæorum blasphemias

arguit, *si in digito Dei eiicio dæmonia profectò peruenit in vos regnū Dei, hoc est ipsemet Christus in lege promissus: sic enim Hieronymus, & Chrysostomus intellexerunt, iuxta id, quod Isaias prædixerat cap. 53. Tunc aperientur oculi cæcorum, aures surdorum patebunt, & aperta erit lingua mutorum; in eiectione vero huius dæmonis, ut iam diximus, omnia hæc impleta esse constat: erat enim homo iste, quem Iesus curauit, cæcus, surdus, & mutus. Vel alio modo exponendo peruenit in vos regnum Dei, intelligi potest de regno cælorum: illa enim eiectio dæmonum de corporibus, manifestè indicabat aduenisse iam eum, qui animas erepturus erat de potestate principis tenebrarum, sicut ipse Dominus Iesus alibi dixit. *Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi ei-**

II. 53

Ioan. 12.

cietur foras. Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt omnia, quæ possidet.

Nihil miserabilius, nihil infelicius, nihil magis dolent-

Annotationes in Euangelium

lendum, nihilque sanguineis lacrymis magis deplorandū, quā
 13. hominum animas in pace, hoc est nihil reluctantes, nec principis tenebrarum tyrannidē accusantes, sed sponte obsequentes sub eius imperio, captiuitate misera, securas detineri: cum interim inter ipsas, æternaque supplicia, sola vita interfit, quæ telis araneorū est fragilior. Cū
 Exod filij Israel sub Pharaonis imperio tenebātur, non in pace agebant, sed quærebantur,angebātur, ad libertatem semper aspirantes. Vnde & Deus videns afflictionem eorum, misit Moysē ad liberandū eos in manu potenti, & reuera liberati sunt. At vero in huiusmodi animarum captiuitate, miseri homines in vtramq; dormientes aurē nullo modo possunt liberari; imō ipsimet in malum suum, diabolo arma ministrantes, in quibus confidit, custodit vt fortis atrium suū, potens in pace omnia possidere. Hæc est illa peccatorum
 Pf. 72 pax, quam regius Propheta videns, zelabat super iniquos. In cuius rei figura Babylonici ciues rogant captiuos Israelitas, vt hymnum cantent eis decan-
 ticis Sion; vt nimirum cantio-

nib⁹ detēti, in captiuitate quiescerent miserrimę obliti seruitutis, & ad libertatis bonum minimē anhelarent. Hæc igitur peccatorum pax, & securitas falsa, est, quæ diabolo vires contra nos, & arma ministrat. Hæc est, quę fortem illum facit armatū, atrium suum custodire, atq; hominum animas in pace possidere.

Fortis ergo ille armatus de quo Dominus in Euangelio parabolicè locutus est, Lucifer intelligendus est, qui ante Christi aduentū in pace omnia possidebat, libereq; in hoc mundo grassabatur; à fortiore tamen superueniente Iesu Christo per passionē, & crucē ligatus est, & ad tartareas sedes vsq; ad antichristi tempora detrusus; id, quod apertè diuina testatur scriptura Apoc. c. 20. sub his verbis. *Vidi angelum descendentem de cælo habentem clauem Abyssi, & catenam magnam in manu sua: & apprehendit draconem serpente[m] antiquū, qui est diabolus: & ligauit eum per annos milite, & misit in abyssum, & clausit, & signauit super illum, vt non seducat amplius gentes, donec consumētur mille anni. & post hæc oportet illū solui modico tempore.*

Annotationes in Euangelium

ebRARU HARU. In quem locum sic
Aug. ait. *Ne forte cū dixisset, mūdi,*
i ntelligeres dæmones esse rectorēs
coeli, & terræ; mundi dixit tene-
brarum harum; mundi dixit ama-
torum mundi; mundi dixit impio-
rum, & iniquorum; mundi dixit,
dē quo in Euangelio ait, & mun-
dus eum non cognouit, &c. Ait
Ioa. 1 ergo Paulus non est nobis collu-
ctatio, &c. Quasi diceret, ne pu-
retis, fratres, vobis solum esse
decertandum aduersus carnē,
& sanguinem: quia quanuis ille
fortis armatus, qui mundi atriū
in pace custodiebat, sit in infer-
num detrusus, vinculisque eter-
nis ibidē alligatus, sublata omni
inde ad nos exeundi potestate,
ita vt non possit modo per se
ipsum fidelibus obistere, & cur-
sum euangelicæ prædicationis,
gētiumque conuersionem im-
pedire, non tamen desunt alij in
mundo dæmones, qui hoc præ-
stare maximè curent; non tan-
ta tamen vi, & potentia, quan-
tam Lucifer ipse, si adesset, ad-
hibere potuisset. Scitote ergo
aduersus huiusmodi principes
mundi vobis esse continuò de-
16. certandum.

Hoc ipsum voluit nobis sig-
nificare Saluator cum sic in E.

uangelio scribitur dixisse. *Cum*
immundus spiritus exierit ab homi-
ne, perambulat per loca inaquosa
quærens requiem, & non inueniēs
ait, reuertar in domum meam vnde
exiit, & sumit septē spiritus ne-
quiores se, &c. Id, quod nō alia ra-
tione dixisse videtur, quam vt
ne aliquis putaret, posse se iam
arma deponere postquam mū-
di princeps devict⁹ dicitur Chri-
sti morte, & passione; atq; adeo
ligatus, infernique claustris de-
tentus. Vnde ne forte quis vel-
let tranquillam ducere vitam,
quam Deus posuit militiam ho-
minis super terram, in memo-
riam reducere oportet, quod
diabolus cum exierit ab homi-
ne diuina virtute, non requies-
cit quousque reuertatur in do-
mum vnde exiit, assumptis se-
cum septem, hoc est multis alijs
nequioribus se, vt fiant *novissi-*
ma hominis illius peiora prioribus.
Ambulans, inquit, per loca ina-
quosa, requiem non inueniens ait
reuertar. Vigilate ergo, fratres,
quia diabolus expulsus reuer-
surum se promittit, vt in anima
iterum requiescat: quemadmo-
dum enim Deus cum filijs ho-
minū esse, delitias suas esse te-
statur: ita diabolus in eisdem ha-
bitans

bitans quodāmodo dicitur requiescere; non quia vel ibi, vel alicubi possit requiescere, quippe qui æterni supplicij pœnas ubique cogitur sustinere, sed sicut afflictis, & miseris solatium esse dicitur focios habere penates: sic diabolus in animabus impiorum requiem dicitur invenire, quia gaudet in multos sua fata mitti, seque non solum patuisse pœnæ.

Orat.

Solet autem ostium aperire diabolo reuertenti latrunculus quidam domesticus, sed occultus, nempe inimica caro, cuius opere diabolus totum fere mūdum auido ore nititur deglutire, sicut de ipso testatus est Iob. cap. 40. *Absorbebit, inquit, fluvium, & non mirabitur; & spem*

Iob. c. 40.

habet, quod Iordanis influat in os eius. In quem locum Gregorius magnus in lib. Moral. per fluvium gentiles, per Iordanem verò Christi fideles interpretatur. Carnem vero ipsius hominis simul cum diabolo in interitum animæ conspirare, iustissima fuit pœna ipsiusmet animæ, ut ait Augustinus in Psal. 143. quia noluit Deo in omnibus obedire. *Hoc enim, inquit ille, expedit, inferius subijci superiori. Agnosce ordinē: quære pacem. tu Deo. tibi caro. quid instius? quid pulchrius? tu maiori; minor tibi. Servi tu ei, qui fecit te; ut tibi seruiat, quod factum est propter te. Si autē contemnis seruire Deo, nunquam efficies ut tibi caro. Qui non obtēperas Deo, torqueris à seruo.*

Greg.

Aug.

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM,

Pro Feria quarta post Dominicam tertiā
in Quadragesima.

Accesserunt ad Iesum ab Hierosolymis scribae, & pharisæi dicentes. Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorū? &c. Mat. 15.

Cæcos

Annotationes in Euangelium

I. Aecos fuisse scribas, & pharisæos Dei præcepta ex avaritia contemnentes, & nihilominus Christi discipulos de seniorum transgressione traditionum accusantes, docuit idem Christus Dominus dicens. *Sinite eos: cæci sunt, & duces cæcorum.* Hæc verò cæcitas, ut ait Eusebius Emislenus, non corporis, sed cordis est: cæcus enim est, qui errorem sequitur, & veritatem non intelligit, quoniam lumen mentis, intellectus est: in foueam autem cadunt, qui in infernum descendunt. Ut autem vnusquisque possit agnoscere vtrum in eadem pharisaica cæcitate aliquò modo sit, præcepta diuina oportet tanquam purissima quædam specilla præ oculis habere: est enim præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Psal. 18. Vnde Ambrosius Ansbertus sic alloquitur Christi fidelem. *Adhibe diuina præcepta ad mentem cæcam, quatenus virtutum nuditatem, quam patris videas, nisi enim quoddam essent colyrium diuina mandata, non diceret Regius Vates, Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Cum igitur superna aspiratione, quilibet per sin-

gulas scripturarum paginas, quid Dominus iusserit, legendo, vel audiendo ad mentem reuocat, videt nimirum, vel quantum ex virtutibus habeat, vel si nihil habeat. Concinit illud Deuteronom. c. 6. vbi Deus loquitur de præceptis, quæ populus ille obseruare debebat. *Ligabis ea, inquit, quasi signum in manu tua, eruntque, & mouebuntur ante oculos tuos.* Vbi nonnulli ex hebræo ita verterunt. *Erunt quasi specilla ante oculos tuos.* Rectè autem specilla appellantur, quia per ea clare conspiciamus quantum Deo debeamus, & quantus sit noster in virtute progressus. Quo videtur alluisse Propheta cum dixit. *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Psal. 118. Neque vero solum idem Propheta mandata Dei tanquam clarissima specilla præ oculis habere studebat, sed iisdem quoque pro luce utebatur, ne in via mandatorum currenda, pedibus offendere posset, iuxta id, quod in eodem Psal. testatur dicens. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Vnde ne in die forte offenderet, ne vè vnquam à mandatis Dei declinaret, lucem dei in meditatione man-

Emil
senus.

Ansb.

Deut
6.

Psal
118.

20

man-

mandatorū Dei preuenire cer-
rabat, sicut ipsemet in eodem
Psal. fatetur cum ait. *Præuenerūt
oculi mei ad te diluculo, ut medi-
tarer eloquia tua.* Id, quod Diuus
Ambrosius illustrat sequētib;
verbis. *Præueni, inquit, orientem
Solem: graue enim est si te otiosum
in stratis radius Solis orientis in-
ueniat. An ne scis quod primitias
tui cordis, ac vocis quotidie Deo
debes? quotidiana tibi messis, quo-
tidianus est fructus.* Vnde sponsa in
Cant. Cant. c. 3. in cubiculo, inquit,
meo noctibus quæsiui, quem diligit
anima mea; ideò meruit inuenire,
quia etiam in cubiculo, & in no-
ctibus quæsiuit. Hęc Ambrosius.

Pharisæis ergo calumnianti-
bus Saluatoris discipulos de tra-
ditionum transgressione senio-
rum, respondens idem Saluator
ostendit eosdem esse cæcos, &
duces cæcorum; quippè qui nec
verbi Dei lucernam velint ma-
nibus tenere, hoc est eius præ-
cepta opere adimplere, nec ipsa
Dei præcepta oculos illuminā-
tia intueri. Ait ergo. *Quare &
vos, &c.* In quo autem eorum
cæcitas existat iam videamus.
Primò. cæci erant, quia Christi
discipulos de minimis iudican-
tes, semetipsos de maximis cri-

minibus condemnabant, iuxta
id, quod ait Apostolus ad Rom. ^{Rom.}
2. *Inexcusabilis es, inquit, ò homo*
*omnis, qui iudicas: in quo enim iu-
dicat alterum, te ipsum condēnas:*
eadem enim agis, quæ iudicas. Au-
di Augustinum de sermone Do ^{Aug.}
mini in monte. *Primum, inquit,*
*cogitemus cum aliquem reprehen-
dere necessitas nos cogit, utrum*
*tale sit vitium, quod nunquam ha-
buimus, & tunc cogitemus nos etiā*
*habere potuisse: vel tale quid ha-
buimus aliquando, & tunc tangat*
memoriā fragilitas communis, ut
illam correctionem non odium, sed
misericordia præcedat. Si autē nos
in eodem vitio sumus, non obiurgā-
dum, sed congemiscendū nobis est,
ut ad pariter conādū inuitem⁹, &c.
Nam qui voluerit alienos car-
pere, mores, labe carere debet.

Secundò. ostenditur eadem ^{3.}
pharisæorū cæcitas in eo, quod
in facie Solis occultari posse cre-
diderunt; hoc est ad præsentia
Christi, qui de se dixerat. *Ego*
sum lux mundi, quique potens
est in lucernis scrutari Ierusalē,
latere se posse putabant. Eandē
mentis cæcitatem præferebāt
scribæ, & pharisæi, cum, ut re-
fertur Ioānis 8. Adducunt ad Ie-
sum mulierem in adulterio depre-
heu-

Ambr

Can.
21

Rom.
2.

Aug.

3.

Ioan.
8.

Annotationes in Euangelium

hensam, vt nimirū si eā lapidari iuberet, possent eum deridere, quasi oblitum misericordię, quā semper prædicabat: si verò lapidandam non esse affirmaret, quasi transgressorem legis eum accusarent: ait enim Euangelista, hoc autem dicebant tentantes, vt possent eum accusare. Verum Dominus noster ita iudicium ostendit, vt misericordiam exhiberet: ait enim, qui sine peccato est primus in eam mittat lapidem. Vnde Beda sic ait. *Nemo condēnare ausus est peccatricem, quia in se cernere singuli cęperant, quod magis damnandum cognoscerent.*

Beda.

Verum non est prætereundū hoc loco, quęnam potuerit esse causa ob quam Dominus Iesus, cum pharisęi adducunt mulierem deprehensam in adulterio, noluit eos palam arguere, sed solum tacite eos tangit; cū verò iisdē pharisęi discipulos de manuum lotionē arguunt, acrius à Christo reprehenduntur: vocauit enim eos hypocritas, cęcos, ducesque cęcorum? Duplex ratio huius facti potest assignari. Prima est. ideo acrius reprehēdit eos, qui discipulos de transgressione traditionum suarum arguerant, quia Exodi. 22. pro-

miserat se euaginato gladio causam viduę, & pupilli defensorū. Exod. 22. Viduę, inquit, & pupillo non nocetis. Si læseritis eos; vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorē eorum, & indignabitur furor meus percutiamque vos gladio: & erunt vxores vestrę viduę, & filij vestri pupilli, &c. Apostoli autem pupilli erant, quippē qui, & patrem, & matrem Christi amore reliquerant, à quo vt pupilla oculorum diligebantur; vnde vel leuissimum eorum tactum sibi acerbissimum esse demonstrabat, iuxta illud Zacharię. 2. Qui tetigerit vos, tanget pupillam oculi mei. Vbi notandum est in hebręis, gręcis, caldaicis, complutēsis, regijsque codicibus sic haberi, tangit pupillam oculi sui. Quasi diceret, qui vobis nocet, sibi potius nocet, & prius sibi, quam vobis nocet: grauius enim punietur. Ita Cyrillus Alexand. quē tamen locum iuxta hanc lectionem Diuus Hieronymus sic intelligit, Tangit pupillam oculi sui, id est eius, nempe Dei, vt nimirum Propheta ipse loquatur, quasi dicens, maximē Deum offendit. Christus igitur quasi maximē offensus in suis, pharisęos calumniantes accer-

Zach.

Cyri
Hier.

accer.

accerrimè reprehendit cum ait,
Quare & vos? &c.

Adde ex Hieronymo, Apostolos Matth. 5. dictos fuisse à Christo lucem mundi. *Vos estis, inquit, lux mundi.* exponit ergo Hieronymus locum Zachariæ in hunc modum. *Qui sanctos Domini tetigerit, sic est quasi ve- xare cupiat pupillam oculi eius, & illum nitatur clara luce privare, de qua loquitur Matth. 5. cum ait vos estis lux mundi.*

At verò cum pharisæi Ioan. 8. adducunt mulierem in adulterio deprehensam, mitius eis respondet, quia licet hoc facerent tentantes eum, solum ipsius Christi res agebatur, qui alijs affectus iniurijs, ad fidelium exemplum, mansuetè semper, & benignè respondebat.

Secundò. inuehitur Dominus Iesus in scribas, & pharisæos cū arguunt Apostolos de non lotis manibus, quia cum trabem ipsi in suis oculis haberent, continententes scilicet dominica præcepta, festucam de oculis Apostolorum eijcere tentabant; cōtra quos ipsemet Christus Dominus Matth. 7. se opponens, *Hypocrita, inquit, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc vide-*

bis eijcere festucam de oculo fratris tui, &c. Cogita modo clementiam illius, qui cum haberet in oculo trabem, offerret se ad tollendam de oculo alterius festucam, & tunc apparebit cæcitas pharisæorum dicentium, *quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum; non enim lauant manus suas cum panem manducant, cum ipsimet pharisæi nō hominum traditiones, sed Dei præcepta transgredere-tur.* Vnde Euthymius sic ait. *Non dixit Christus benefaciunt transgrediendo, ne Iudæis contentionis occasionem præberet: nec dixit male faciunt, ne traditionem confirmaret: nec eos calumniatur, qui illam traderant, ne tanquam contumeliosum illum aduersarentur: sed statim è diverso de maiori peccato accusat, ostendens non oportere eos, qui Dei præceptum transgrediuntur, accusare illos, qui hominum traditionem prætereunt.*

Solet diuina iustitia extremo supplicio punire eos, qui in alijs ægerrimè ferunt peccata, quibus ipsi fuerunt aliquando cōtaminati. Vnde Numer. cap. 25. refert diuina scriptura, quod cū Deus esset maximè iratus contra filios Israel, eo, quod fornicati

Euth.

6.

Num. 25.

Annotationes in Euangelium

cati essent cum filiabus Moab Madianitis, placatus est occiso zambri de cognatione & tribu Simeon, hunc enim occidit Phinees simul cum scorto Madiantide, *Surgens de medio multitudinis arrepto pugione, perfoditque ambos in locis genitalibus, ut habetur Num. 25.* Si vero quæras quare Dominus istorum morte sit placatus, respondendum videtur iuxta aliquorum sententiam, quod Zambri cum esset de tribu Simeonis, qui deleuerat Sichem, & habitatores eius, eo quod Dina soror eius violaretur ibi à principe sichem, nihilominus tamen implicaretur eodem crimine, quod detestari deberet, cum esset de genere, & tribu Simeonis. Quare & Deus, qui contra populum iratus erat propter huiusmodi scortum, placatus est quia Zambri extremo supplicio punitur.

Hanc etiam ob causam cum Moyses cum vxore sua, & duobus filiis iter faceret in Aegyptum, essetq; in diuersorio, *Occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum, nisi Sephora vxor illius tulisset petram, & circumcidisset præputium filij sui, tetigissetq; pedes eius dicens. sponsus sanguinum*

mibi es tu. & dimisit eum postquã dixerat. sponsus sanguinum mibi es tu. Huius facti causa diuersa à diuersis solet assignari. Alij dicunt Deum voluisse occidere Moysen, eo, quod cum esset legislator, non obseruauerit legem in filiorum circumcissione, alij verò existimant Deum ægre tulisse Moysen, qui ab eo mittebatur ut filios Israel educeret de Aegypto, vxorem, & filios illuc deterre. Alij deniq; dicunt Deum voluisse Moysen occidere, eo quod timeret præsentari coram Pharaone, ne fortè occideretur cū ci diceret. *Dimitte populum, ut sacrificet in deserto:* quasi diceret Deus ipsi Moysi; *elige vtrū tibi expediat occidi gladio isto, an gladio Pharaonis.* Vide quem potius debeas timere? qui mox docturus es filios Israel ne timeant Pharaonem, nequaquam ipsum formidare deberes: quomodò enim aliquis de populo regi Pharaoni obedientiam negabit, si videat te populi ducem, missumque à Deo, ante Pharaonem timore perterritum? gratias igitur dabis Sephoræ, quæ te de manu Angeli mortem minitantis, liberauit.

Ex supra positis exemplis iam col-

Gen.
34.

Exod
4.

collige quāto sint obnoxij sup-
plicio ij, quibus ex officio incū-
bit aliorum vitia extirpare, si,
quod absit, eidem vitijs inuol-
uantur. Vt quid enim Christus
Dominus coram omnibus ar-
guit pharisæos, non solum, vt
mandatorum trāsgressores, sed
hypocrytas etiam appellauit, in
super, & cecos, ducesq; cæcorū,
ideoq; tanquam reprobos eijci-
endos esse ostēdit dicens, *Sinite*
eos: id quod extremum suppli-
cium censendum est, nisi vt his
inreparationibus, cæteri omnes
admoniti, de cætero studeant
sibi cauere, ne fortè, qui in alios
animaduertere tenentur, eorū-
dem ipsi quoq; criminibus re-
periantur implicati.

Hypocrita bene propheta-
uit de vobis Isaias di-
cens populus hic labijs
me honorat, cor autem
eorū longe est à me. & c.

A Peruit Saluator noster pha-
risæorum insidias, ne po-
pulus eorum verbis, & doctri-
na deciperetur. Ideoq; hypo-
critis appellauit, vt ostenderet
eos nō illud esse, quod sonabāt.
Bene, inquit, prophetauit de vobis

Isaias dicens, populus hic labijs me
honorat, cor autē eorum longe est
à me. Ne igitur incauti decipia-
mur videte. Ecce Dominus Ie-
sus dat nobis signum quo hypo-
critis agnoscamus. Cauete, in-
quit, à falsis prophetis, qui veniūt
ad vos in vestimentis ouium, in-
trinsecus autem sunt lupi rapaces,
à fructibus eorum cognoscetis eos.
Ecce signū, quo homo, qui solū
videt in facie deueniet in hypo-
critarū, ne decipiatur, cognitio-
nem: Deus autē cui omne cor
patet, quāvis labijs honoretur,
dicere potest, cor autem eorum
longè est à me. Quomodò enim
non longè est à Deo cor eorū,
de quibus Bernardus serm. 66.
in cant. Hi oues sunt habitu, astu
vulpes, actu, & crudelitate lupi.
Hi sunt, qui boni videri, non esse;
mali non videri, sed esse volūt. ma-
li sunt, & boni videri volūt, ne soli
sint mali: mali videri timēt, ne parū
sint mali: etenim minus semper ma-
litia palam nocuit, nec inquam bo-
nus, nisi boni simulatione deceptus
est. Ita ergo in malum bonorum,
boni apparere student, mali nolūt,
vt plus liceat malignari. Hæc Ber-
nardus, qui etiam serm. 40. in
Cantic super illud Cant. 1. pul-
chræ sunt genæ iuæ sicut iururis,

II. 29.

Matt. 7.

9.

Bern.

Cant.

nota.

Annotationes in Euangelium

notauit, non frustra dictū fuisse genē pluraliter, cū facies singulariter dici posset, quia nimirū, inquit, duo quædam in intentione, quæ in animæ faciem esse diximus, necessaria requiruntur; res, & causa, id est, quid intendas; & propter quid: ex his sanè animæ vel decor, vel deformitas iudicatur. Intendere autem quasi in Deum, sed non propter Deum, hypocritæ est, cuius etsi vna facies decora videtur, quod ad Deum qualicumque intentione respiciat, ipsa tamen simulatio omne decorum in ea exterminat, & magis per totum ingerit fæditatem. &c.

10. Igitur Christus Dominus animi quadam execratione hypocritas appellauit pharisæos, quippè qui labijs eum tantummodò honorâtes, populum decipiebant, eidem suadentes se bonum aliquid intendere, nēpe Dei gloriam, & suarum obseruationem traditionum; ipsi autem non propter Dei zelum faciebant, sed ob suam ipsorum vtilitatem, quam ex falsa apud populum sanctitate piscabātur. Hanc verò cordis versutiam & hypocresim quia solus Christus Dominus noster inspiciebat, ne populus deciperetur ait. Bene

prophetasse de ipsis Isaiam cū dixit. *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me.* Adde id, quod dicitur Hieremix 17. *Prauum est cor hominis, & inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes; qui do vnicuiq; iuxta viam suam, & iuxta fructū ad inventionum suarum, &c.* Nolite ergo, fratres, in cordis hospicio, turpes excipere cogitationes, dicentes cum duobus illis præbyteris, de quibus Danielis 13. *Ostia pomarij clausa sunt, & nemo nos videt, &c.* quoniam non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius, vt dicitur ad Hebr. 4. Vnde Plutarchus in Moralib. libr. 4. de fera numinis vindicta, *Perturbationum, inquit, & affectuū præscire similitudines priusquam aperte in nefanda erumpant scelera, ac manifestè cernantur, non humane virtutis, sed diuinæ potius sapientiæ opus esse dignoscitur.*

Cæterum cum Deus scrutator sit cordium, ideoque priusquam in nefanda erumpat scelera, id futurum esse præuideat, quid causæ esse potuit cur apud Isaiam cap. 40, huius populi me

sti-

Hier. 17.

Dan. 13.

Hebr. 4. Plutarch.

Is. 40.

stitiã tam suauibus iubeat ver-
bis lenire dicens. *Consolamini,*
cosolamini popule meus, dicit Deus
vester: loquimini ad cor Hierusalẽ,
& aduocate eam; quoniam com-
pleta est malitia eius, dimissa est
iniquitas illius: suscepit de manu

11. *Domini duplicia pro omnibus pec-*
catis suis. Hoc est consolationẽ
accipiat populus, quod verus
consolator Messias veniet. vt
quid Domine Deus consolaris
populum, de quo alibi idẽ Pro-
pheta dicit, Labijs me honorat,
cor autem eius longè est à me? Po-
pulus de quo verè dici potuit.
Cæci sunt, & duces cæcorum? Si
Apostolis dicitur de illo popu-
lo, finite eos. quasi de reprobis,
quid est, quod ad eorundẽ cõ-
solationem dixerit Isaias, quod
completa est malitia eius, id est
peccatum: & dimissa est iniqui-
tas illius, hoc est dimittetur per
Christum Dominum nostrum:
suscepit, hoc est suscipiet, de ma-
nu Domini duplicia, hoc est mag-
nos Christi cruciatus, quibus
peccata omnia possint aboleri?
numquid hæc dicta sunt de pec-
catoribus alienatis à vulua, qui
errauerunt ab vtero loquentes
falsa, vt decipiant tentantes?

Pro expositione prædictę Isaię

auctoritatis, notandum est ex
Ruperto in c. 4. Michææ. Hie-
rusalem in eodem Mich. capite
appellari ciuitatẽ claudicantem:
claudi enim verè appellatur ij,
qui cum fidem, & doctrinã ha-
beant, operibus carent, aut cer-
tè prauis operibus quasi tibijs
affectis innituntur, iuxta id, quod
eisdem dixit Elias 3. Reg. 18.

Vsq; quo claudicatis in duas par-
tes? seu iuxta translationem sep-
tuaginta, vsq; quo claudicatis am-
bobus poplitibus vestris? seu vtro-
que pede, fidei videlicet, & ope-
rum? ratio verò huius appella-
tionis est, quia cum diuina mã-
data in sacris literis appellentur
via, iuxta illud Psal. 118. Beati
immaculati in via, qui ambulant
in lege Domini. & iterum. Viam
mandatorum tuorum cucurri, &c.
pedibus fidei, & operationis via
hæc ambulãda, seu currẽda est:
qui verò vel fide deficit, vel ope-
ratione, altero pede dicitur clau-
dicare; huius autẽ Iudaicæ clau-
dicationis, sicut ait Rupertus, fi-
gura fuit Iacob ab angelo in fe-
more percussus, de quo Iudai-
cus populus egressus est. Quod
verò Iacob altero tantum pede
claudicauit, altero minimè, sig-
nificabat fore vt ex eius filijs nõ

Rup.

3 Reg.
18.

Gen.
32.

Annotationes in Euangelium

nulli in fide Christi claudicarēt, nonnulli verò, vt Apostoli, & alij, fide, & operatione Christum sequerentur, vt viam mandatorū eius non solū ambularent, sed etiā currerent, quippè qui neutro pede claudicarent.

I 2. Cum igitur Isaias c. 40. ait, *Populus hic labijs me honorat, cor autē eius longē est à me, locutus est de illis, qui nec fide Christū recipere, nec operatione voluerunt imitari; quales erant hypocritæ illi, scribæ, & pharisæi. cū verò cap. 62. ait, Consolamini, consolamini popule meus dicit Dominus: loquimini ad cor Hierusalē, &c. eos alloquitur, qui & fide illum recepturi, & operatione erant imitaturi. Hos igitur quāuis multis attritos tribulationibus, docet consolari oportere: id enim est evidens reconciliationis signum. Vbi notāda sunt verba illa, suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis, in eo sensu, vt recipere duplicia pro peccatis, sit multis affici pœnis: sic enim interpretatur D. Ambrosius in Psal. 118. Quā citò, inquit, dixit plenitudinem deiectionis (est enim apud septuaginta, completā est humilitas, seu deiectio eius) solutionem esse*

peccati; & repetiuit causam consolationis, videlicet eo magis esse reconciliationis insigne, quo numerosior fuerit pœna, quam culpa; id, quod euidētius expressit idem Propheta c. 28. cum dixit. *Tribulationem super tribulationē, spē super spem.* Sic enim transtulerunt Septuaginta id, quod vulgatus transtulit, *Manda, remanda, expecta re expecta.* Vbi cernis iuxta trāslationem Septuaginta, eo ipso, quod tribulatio ad tribulationem adiungitur, spē super spem iniici, ac tunc demū posse peccatorem spem gloriæ concipere, cum à Deo propter peccata castigatur. E contrario verò impune peccasse maximū videtur esse reprobationis indicium. Vtrum qui testatur D. Gregorius in illud Iob. cap. 6. *Qui capit ipsemet conterat, &c. Cū conditor, inquit, amorem suum erga nos per verbera non exercet, quasi ad ferenda nostra vitia manum ligatam tenet; an non affectus sui manum ligauerat cum peccanti populo dicebat, iam non irascar tibi, & zelus meus recessit à te?* Ezechiel. 16. soluere ergo manum suam dicitur, cum exercet affectum. Idcirco regius Vates Psal. 150. postulat, *Proba me Domine,*

16. 16

Greg

Ezech

16.

Psal.

150

Pl. 37 *Et tenta me. & Psal. 37. Ecce, inquit, ego in flagella paratus sum. quia enim sancti viri corruptionis suæ vulnus sine putredine non esse considerant, libenter se sub manu medici ad sectiones parant, ut aperto vulnere virus peccati exeat; id, quod Idem Iob luculentius significavit subiungens, Hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcat: electi quippè cū perpetrasse se illicita nouerunt, & tamen perscrutantes inueniunt, quod nulla pro illis aduersa perpessi sunt, in immensæ formidinis terrore tabescūt, ne in æternum se gratia deseruerit, quos in præsentī vita mali sui retributio nulla castigat: & propterea feriri paterna correptio-*

*ne desiderant, & dolorem vulneris putant medicamenta salutis. Rectè ergo Deus populū suum consolatur in prædicto Isaia loco eò quod pro peccatis suis duplicia receperit, hoc est multis sit supplicijs afflictus: contra verò de scribis, & pharisæis Christum tentantibus, atque in fide ipsius, & operibus veluti ambobus poplitibus claudicantibus, tanquam de reprobis dictum est, *finite eos; caci sūt, & duces cæcorum.* Hoc est finite eos abire in desideria cordis eorum, quia *in labore hominum non sunt, & cum hominibus à Deo dilectis non flagellabuntur; ideo neque cum iisdem consolabuntur in præsentī, Dei gratia, neq; gloria in futuro.**

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM,

Pro Dominica quarta in Quadragesima.

Cum subleuasset oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit, unde ememus panes, ut manducent hi? & c. Ioan. 6.

Annotationes in Euangelium

I.

Ortuo Ioanne Baptistae, abiit Iesus trans mare Galilae, quod est Tyberiadis, & se-

cuti sunt eum turbae multae, ut viderent signa, quae faciebat super his qui informabantur: & cum iam sero esset, accesserunt discipuli rogantes, ut demitteret turbas ut irent in proximas villas, sibi que ad manducandum emerent cibos: quibus Iesus respondens ait. Date vos illis manducare. Hoc autem antequam diceret, iam subleuauerat oculos Iesus, & ut Euangelista Marcus ait, iam misertus fuerat super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem. Cum ergo ipse pastor esset bonus, errantibus in deserto ouibus misertus est, copiosumque pastum praeparauit.

Marc.
6.

Pl. 65

Matt.
9.
Cant.
5:

Ecce vidimus oculos Domini super metuētes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius, ut eruat a morte animas eorū, & alat eos in fame: Ecce, qui dominatur in virtute sua in aeternū oculi eius super gētes respiciūt. Ecce oculos, quibus respexit Dominus Petrū, & fleuit amare. Ecce oculos, quibus praeteriens Iesus vidit hominē sedentē in telonio, & ait illi sequere me, & relictis omnibus secutus

est eū. Ecce oculos sicut columbae super riuulos aquarū: dicuntur enim colūbae super riuulos aquarum cum nimirum sui imaginem, & vmbra respiciunt, memores filiorum, ad columbaria semper respicere, metuentes ne relictī pulli aliquid forte detrimenti patiantur. Si igitur columbae, vel absentium filiorum minime obliuiscuntur, quid mirum si Christus Dominus, quem maxima gentium turba sequebatur, cum subleuasset oculos misertus super eos dixerit, *Mememus panes, ut manducent hi?*

Pro diuinæ autem beneficentiae manifestatione, operæ pretium erit hoc loco meminisse, Deum Leuitici capite 24. præcepisse, ut super mensam propositionis ponerentur singulis sabbatis duodecim panes calidi, & recentes, sublatis veteribus, & cedentibus in vsum sacerdotum: quam ob causam ipsi panes dicebantur propositionis, quia coram Domino proponebantur: mensa verò in qua panes ponebantur, mensa propositionis panū, dicebatur. quod vero duodecim panes ponebantur, id iuxta numerū tribuum fiebat: in illo enim duodenario

nu.

Orig.

2.

3.

Leu.
24.

Orig. numero, ut notavit Origenes
2. homilia 13. in Leuiticum, fiebat
3. duodecim tribuum Israel apud
 Dominum commemoratio, ut
 memoria duodecim tribuum
 apud eum semper assidua persi-
 steret, quo veluti exoratio quæ-
 dam, & supplicatio pro singulis
 fieret. Ex quo illud apparet, quã
 sit natura propensus ad benefi-
 centiam Deus siquidem duo-
 decim tribuum memoriã apud
 se volebat perpetuò conseruari;
 nec nisi per panes in mensa cõ-
 tinuo appositos, ut vel sic ad ne-
 cessaria eis subministrada, magis
 inuitari posset. Ex hac verò Ori-
 genis obseruationes iam vides
 quanto iure Christus Dominus
 se sequentibus turbis mensam
 præparari iusserit in deserto:
 quãuis enim nõ legamus quod
 aliquis ab eo panem petierit, ip-
 se tamen sicut bonus pastor cui
 ex officio incumbit commissas
 sibi pascere oues, hanc hominũ
 multitudinem, qui, ut Marcus
 ait, erant sicut oues non habentes
 pastorem, cum vidisset, ait
 ad Philippum, *Unde ememus pa-
 nes, ut manducent hi?* Nãõ ha re-
 querente mais sollicito diãte de
 Deos, que a necessidade do que
 se poem em suas mãos. Videte

huius rei manifestum exemplũ,
 & efficax testimonium in libro
 Genes. c. 21. cum scilicet Abra-
 ham iubente Domino ad preces
 Saræ vxoris suæ, Agar cum pue-
 ro Ismaele, eiecit è domo: *abiit
 enim Agar, consumptaque aqua,
 quam secum tulerat, ne videret mo-
 rientem puerum abiicit eum subter
 arborem, & sedens contra, leuauit
 vocem suam, & fleuit.* De puero
 verò non legimus in sacris lite-
 ris, quod fleuerit, vel aliquo alio
 modo vocem dederit, & tamen
 ibidem sic legimus. *Exaudiuit
 autem Deus vocem pueri.* Nõ ex-
 audiuit matrem Agar flentem,
 & clamantem, & exaudiuit pue-
 rum tacentem: quia apud Deũ
 plus clamat necessitas tacentis,
 quam oratio loquentis. Genesis
 etiam cap. 22. cum Isaac iam es-
 set ligatus ad victimam, proxi-
 meq; à patre occidendus, ecce
 de cœlo Dominus tacentis ex-
 tremam exaudiens necessitatẽ
 ad se vociferantem ait, *ne extē-
 das manum tuam super puerum.*
 Similiter Exodic. 14. cum Moy-
 ses fugeret Pharaonem, & om-
 nis populus cum eo, ad mare ru-
 brum, sequebatur eos Pharao
 cum exercitu suo, neque tamen
 legimus, quod in tam manifesto

Gen.
21.

Gen.
22.

Exod
14.

Annotations in Euangelium

vitæ discrimine aliquis ad Deū,
 vt populum suum de manibus
 Aegyptiorum liberaret, & ecce
 Exod 24. vox de cœlo ad Moysen dicēs,
 4. Quid clamas ad me? dic filijs Israel
 vt proficiscantur. Quauis ergo
 turba hæc, quæ Dominum Iesū
 sequebatur in deserto nec panē
 ab eo petierit, nec quidquam
 aliud ad manducandum, ipse ta-
 men, qui clamātem pauperum
 exaudire solēt necessitatem, ait
 ad Philippum, Vnde ememus pa-
 nes, vt manducent hi: miserus est
 enim super eos etiam tacentes,
 clamante tamen ad ipsum eorū
 necessitate, qui relictis domi-
 bus, & patria sequuti fuerant
 ipsum Iesum, de quo scriptum
 Pla. 9. est. Tibi derelictus est pauper, or-
 phano tu eris adiutor, &c.

Inquirendum est etiam, cur
 Dominus Iesus cum posset mul-
 titudinem hanc in deserto fa-
 tiare allatis panibus ex proxi-
 mis ciuitatibus, piscibusque ex
 mari, vel creatis ex nihilo: il-
 lisque mensam gratis præpara-
 re, quærit tamen pecunia cibos
 dicens, Vnde ememus panes, vt
 manducent hi? ex alijs operibus
 Christi huic possumus quæstio-
 ni respondere. Quer quæ Ihe-
 castem as merces que nos fas,

vt vel sic cum amplius diliga-
 mus. Hac ratione vtitur Diuus
 Thomas 3. p. q. 46. ar. 3. in cor-
 pore articuli: Cum enim, inquit,
 Deus posset nos alio modo libera-
 re, noluit nisi per mortem, vt homo
 cognosceret quantum Deus eum
 diligit, & per hoc prouocetur ho-
 mo ad Deum diligendum, in quo
 perfectio humana salutis consistit.

Pro huius verò rei maiori
 intelligentia notandum est ex
 eodem Diuo Thoma 3. p. q. 46.
 artic. 2. quod Deus si voluisset,
 absque omni satisfactione posset
 hominem à peccato liberare, nec ta-
 men aliquid contra iustitiam fe-
 cisset, cum ipsa iustitia dependeat
 ex diuina voluntate. Civilis quidē
 iudex non potest salua iustitia cul-
 pam demittere sine pœna, quia ha-
 bet punire culpam in alium com-
 missam: vel in alium hominem;
 vel in totam rempublicam, vel in
 superiorem principem. Sed Deus
 non habet aliquem superiorem, sed
 ipse est supremum, & commune
 bonum totius vniuersi, & ideo si
 dimittat peccatum iam nulla est
 culpa, nullique facit iniuriam: sicut
 quicumque homo remittit offensam
 in se commissam absque satisfa-
 ctione, misericorditer, & non in-
 iuste agit. Vnde David misericor-
 diam

Diuus
Tho.

Ch.
Solo

51

Pl. 50. *diam petēs dicebat. Tibi soli pecca-
ui, quasi diceret, potes Domine sine
iniustitia mihi dimittere. Hæc D.
Thomas. Hinc est, quod Petrus
Chrysologus hæc etiam expen-
dens in Deo ait, Deus parum esse
credidit si affectum suum erga nos
præstando prospera, & non etiam
adversa sustinendo monstraret.*

Chry
solog

Quemadmodū igitur Deus
cum posset mille alijs modis,
non nisi morte filij sui voluit ho-
minem liberare, vt vel sic ab eo
diligenteretur: eadem ratione cum
posset turbis se sequentibus,
gratis mensam præparare, no-
luit, nisi emptis panibus, vt
postea multiplicando miracu-
losè panes, crederetur Deus
misericors, qui eosdē emendo
homo beneficus credebatur, vt
vel sic, pluribus rationibus à tur-
bis diligenteretur. Quod autē puer
ille panes haberet venales, affir-
māt Euthymius, & Maldonat⁹.

*Accepit ergo Iesus panes,
& cum gratias egisset
distribuit discubētibus.*

6. **A** Cceptis panibus Deo gra-
tias egit Iesus, tacite docēs
maius beneficiū à Deo accipere

diuitē eleemosynā dantē, quam
pauperē à diuite accipientem.
Vnde Hieronymus sic diuitem
alloquitur. *Potius tu gratias age
cū fratri donas, quā tibi frater cum
accipit. Et iure quidē: si enim pl⁹
debet, qui plus accipit; & qui dat
nō solūm centuplū accipiet, sed
& vitam æternā possidebit, ne-
gari minimē potest plures di-
uitē gratias Deo, quā pauperē
debere: neq; enim frustra dici-
tur Proverb. 19. *Feneratur Do-
mino, qui pauperi miseretur.* Et a-
pud Osæ c. 10. sub metaphora
agricolæ seminātis, messisq; tē-
pore copiosum fructū colligē-
tis dicitur. *Seminate vobis in iusti-
tia, & metite in ore misericordie.*
qui enim seminat, vt plurimū, &
sublatis impedimētis, plus col-
ligit quam seminavit, qui ergo
eleemosynā dedit, existimet se
tritici granū terræ mandasse, vt
postea multiplicatum recipiat:
id enim etiam innuit Propheta
cum dixit, *Metite in ore miseri-
cordie.* hoc est copiosè, abundā-
ter, & superabundanter accipi-
te: sicut etiam *percutite in ore gla-
dij,* idem est, ac si diceretur, quā-
tum gladius potuerit ferire:
cortai, & matai a vortade quā-
to a espada, puder cortar.*

Hier.

Prover-
b. 19.

Os. 10.

Annotationes in Euangelium

Notandum est etiam verbū illud, *iniustitia*, videtur enim insinuari, eleemosynam opus esse iustitiæ distributiæ, dariq; pauperibus id, quod suum est, iuxta illud Pauli ad Romanos 13. *red- dite omnibus debita*. Vbi Hieronymus, *Potest, inquit, eleemosyna debitum appellari*. Vnde Ecclesiastici cap. 4. dicitur. *Inclina pauperi aurem tuam, & redde debitum tuum*. Verba igitur Osæ hunc sensum habere possunt. *Seminate vobis iniustitia*, hoc est date pauperibus id, quod eisdem de iure debetis, sciētes hoc non esse dare, sed vobis metipsis seminare. & *metite in ore misericordie*, hoc est, maximam, & copiosam inde à Deo misericordiā vos consecutoros sperate. Meritò Chrysostronus diuites alloquitur in hunc modum. *Hæc cū continuò dico* (dixerat enim multa pro eleemosynis erogandis) *non pauperum, sed vestrarum animarum curam habeo: plus enim indigetis pauperibus, quam illi vobis, &c.* Id, quod in malum suum expertus est diues ille, qui epulabatur quotidie splendidè: cum enim esset in tormentis, *vidit Abraham de longe*, petijtque aquæ gulam in extremo digito Laza-

ri sibi dari. Vbi Chrysologus. *Vidit, inquit, Abraham de longe, quia noluit Lazarum proximè videre*. Nec tamen obtinuit misericordiam, quā petebat, quia noluit pauperi Lazaro dare eleemosynam, quā indigebat, ut adimpleretur illud Prouerb. 21. *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, ipse clamabit, & non exaudietur*. Beatus ergo qui intelligit super egenum, & pauperem; in die enim mala liberabit eū Dominus Iesus, qui licet iudex sit integerrimus, nec possit aliquādo subornari, hinc autem, ut ait Chrysostronus, *iudicem mitigabimus, non ipse manu, sed per pauperes accipiens*.

Ex dictis satis iam liquet multo plus diuites deuinctos esse Deo, à quo substantiam acceperunt, quā Christi pauperes aluntur, quā pauperes ipsos, qui de diuitum substantia victui necessaria habuerunt. Id autem Christus Iesus in præsentī miraculo nobis voluit insinuare cū acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, priusquam discubentibus distribueret gratias egit, exemplo suo diuites docens in alendis pauperibus similiter esse faciendum: Porque aquem Deos

Ad Ro
m. 13
Hier.

Ecel.
4.

7.

Chry
sost.

Luc.
16.

Chry
solog

Prov.
21.

Chry
sost.

8.

Deos dā posse, & voutade para
fazer bem aos pobres, recebe
de Deos particular merçe, pola
qual se lhe deuē muytas graças.

*Vt autem impleti sunt, di-
xit discipulis, colligite
quæ superauerūt, &c.*

Non poterāt non impleri,
& satiari, qui ab illo pas-
cebantur, de quo Propheta di-
xerat, *Aperis tu manum tuam, &
imples omne animal in benedictio-
ne.* Idem regius Vates in Psalm.
22. tanquam expertus ait, *Do-
minus regit, seu pascit me, & nihil
mihi deerit: in loco pascuæ ibi me
collocavit.* Id, quod etiam Isaias
Propheta cap. 65. prædixerat
dicens. *Ecce serui mei comedent,
vos autem esurietis: ecce serui mei
bibent, vos autem sitietis.* Siue enim
de Eucharistię Sacramento lo-
cum intelligas cum Cyrillo Ale-
xandrino super Isaiam, & beato
Ambrosio lib. de paradiso cap.
9. siue de benedictione illa co-
piosa, qua Deus dicitur implere
omne animal aperiens manum
suæ omnipotētia, apertè vides
extra Dei mensam, nihil aliud
præter famem, sitimq; inueniri.
Testatus est hanc veritatē pro-

digus ille Luc. 15. *Quanti mer-
cenarij, inquit, in domo patris mei
abundant panibus, ego autem hic,*
hoc est extra paternam mensā,
*fame pereo: in signum verò diui-
næ erga nos magnificentia, sa-
turitatis, & beneficentiæ, reuer-
tenti filio domum, pater iussit
conuiuium præparari, dixitque
oportet nos epulari, &c.* Euiden-
tius autem hoc apparuit in ho-
dierno conuiuio: postquā enim
de quinque panibus, & duobus
piscibus omnes impleti sunt, ait
discipulis, *colligite quæ superauere-
runt fragmenta.*

Ecce vidimus qualem suis
Deus mensam soleat præpara-
re: mundi verò qualis sit mensa
collige ex illis verbis, quibus
Deus de populo suo conqueri-
tur, sicut patet Ezechielis 13.
*Violabant me, inquit, propter pu-
gillum hordei, & fragmen panis.*
O incredibilem cæcitatem, o
cæcam amentiam: o plusquam
iumentorum insipientiam. non
ne quidquid mundus dare po-
test, pugillum est hordei, & frag-
men panis? hordeum cibus est
iumentorum. Nonne ergo vos
pudet propter pugillum hordei
legem Domini violare, ne dicā
ipsum Dominum angelorū cō-
tem-

Luc.
15.

9.

Ezec.
13.

Annotationes in Euangelium

Macc.
11.
Prou.
13.
10.
15.
 remnere, plenis manibus ad ce-
 lestes nos dapes inuitantem?
*Venite, inquit, ad me omnes, qui
 laboratis, & onerati estis, & ego
 vos reficiam. Ecce ad refectio-
 nemque Domini vocamur;
 videte modo quā plenas Deus
 habeat manus. In dextera illius
 longitudo dierum; & in sinistra il-
 lius diuitiae, & gloriae. Prouerb. 3.
 quid igitur nobis cum veteri-
 bus mundi cisternis, quæ conti-
 nere non valent aquam ad ex-
 plendam sitim sufficientē? quid
 nobis cum pugillo hordei, quid
 cum fragmine panis diaboli mi-
 nisterio comparati? nonne vi-
 detis etiam mercenarios in do-
 mo Dei panibus abundare, vos
 autem in mundi mensa fame
 perire? mercenarios dixi quin-
 que millia hominum, qui ideo
CHRISTVM sequeban-
 tur, vt sanarentur à langori-
 bus suis. Quod si mercenarios
 sic pavit in deserto, vt ex frag-
 mentis, quæ superauerunt, duo-
 decim cophini colligerentur,
 quid faciet filijs in domo pater-
 na? non iam in deserto huius sæ-
 culi, sed in cœlesti illa regione,
 terra nimirum lacte & melle
 fluente? si hæc in exilio, quid erit
 in patria? inebriabuntur, inquit*

Propheta, ab ubertate domus tuæ,
 & torrente voluptatis tuæ potabis
 eos, quoniam apud te est fons vi-
 tæ, & in lumine tuo videbimus
 lumen.

De Christo Domino prædi- Pl. 71.
 xerat Vates regius in Psal. 71.
 quod veniens in mundum do-
 minaretur à mari usque ad mare,
 & à flumine usque ad terminos II.
 orbis terrarum. Ideo etiam Apo-
 calypsis capite primo appella-
 tur à Ioanne princeps regum ter- Apo. 1.
 ræ, quia est totius mundi mo-
 narcha non solū propter vnio-
 nem hypostaticā, cui omne im-
 perium debebatnr, sed etiam
 ex dono patris, iuxta illud Psal- Psal. 9.
 mi 2. *Ego autem constitutus sum
 rex ab eo super Sion montem san-
 ctum eius. & infra. Postula à me,
 & dabo tibi gentes in hereditaiem
 tuam, &c.* Quam ob causam ap-
 pellatur rex Dei. Sic enim pro
 eo, quod nostra vulgata habet,
*Ego autem constitutus sum rex ab
 eo,* legit quidam ex recentiori-
 bus ex hebræo. *Ego, id est pater* Zach. 14.
æternus, constitui regem meum
super Sion. & Zachariæ 14. eo-
dem modo legi posse ait ex he-
bræo. Venient omnes gentes, &
adorabunt regem Dei. Dicitur au-
tem Christus rex Dei, tum quia
 à Deo

à Deo fuit constitutus, tum, quia est rex excellentissimus, eo linguæ hebrææ ideotismo, quo maxima quæque dicuntur esse Dei. vt montes Dei, & cedros Dei, vt montes maximos, & cedros etiam alsissimos significemus. Id, quod patet ex multis locis sacrae Scripturæ.

Cur ergo Dominus noster, turbis eam regem constituere volentibus noluerit aquiescere videamus. Primò responderi posset illis verbis eiusdem Christi Ioannis 18. quem cum Pilatus interrogasset an rex esset Iudæorum, respondit, *Regnum meum non est de hoc mundo.* Sed quia Dominus Iesus non solum verbis, sed factis etiam loquebatur, quid fugiens in montem ipse solus nobis loquatur, nunc videndum: quid enim virtutum magister solus in montem fugiendo, nisi præceptoris officium impleret, quid vè inter nos aliud ageret, quam quod nobis cupit agendum? fugiendo ergo regiam dignitatem, ad confusionem nostram fecisse videtur, qui non solum mundi honores non fugimus, cum id fieri oporteret, sed nec pudet quærere ambitiose, ne dicam peri-

culose. Vnde beatus Bernardus in eum locum Lucae cap. 2. quando nimitum inuentus est puer IESU in templo, reductusque à Maria matre eius in Nazareth, *Et erat, inquit Evangelista, subditus illis, Mariæ scilicet, & Ioseph, sic ait ad confusionem nostram. Erubescere superbe cinis. Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens, tuo te præponis auctori? &c.*

Oporteret quidem quascūq; mundi dignitates cum Christo fugere, ne ipsidem amissis, dolore, afficeremur: neque enim, vt ait Ambrosius, *Tanti gaudij est excelsa tenere, quanti maioris est de excelsis corruere.* Bernardus etiam in eandem sententiam, *quanto magis, inquit, ad alta festinas, tanto ad occasum declinas.* ne ergo miseri homines occasum paterentur, oblatos honores oporteret recusare, ne dum fugientes insectari; maxime cum vmbre assimiletur honor: se quitur enim vmbra fugientem, fugitque se ipsam insectantem. Hinc Apostolus 1. ad Cor. 7. mundum appellauit figuram prætereuntem. *Præterit enim figura huius mundi.* Essetque minus

Bern.

12.

Ambr

Bern.

1. Cor
7.

nus

Annotationes in Euangelium

Chry
lost.

nus malum si figura tantum es-
set, & non præteriret. Super qui-
bus verbis beatus Chrylostom⁹
homilia 39. ad Populum sic ha-
bet. *Humanorum quodlibet in fi-
gura tantum est, & velut Umbra,
& ut somnium præterlabitur. Cum
audis quod transit, quid amplius
iam quæris? cum audis quod figura
tantum est, quare sponte deceptio-
nem sustines?*

Sed ea est mundanæ cupidi-
tatis sitis, ut cum ipsius mundi
figura quotidie clamet ego de-
ficio, insuper & decipio, miseri
tamen nec decipientē fugimus,
nec deficientem contemnimus.
Audi Augustinū in lib. soliloq.
*Mundus clamat ego deficio; tu ve-
rò Domine clamas ego reficio: ego
verò miseria mea prava, magis se-
quor deficientem, quam te reficiē-
tē. Quid ergo de hominibus
ambitione miserè obcæcatis ve-
rius dici potest, quam quod Ovi-
dius de similibus dixit, sentit a-
mans sua damna ferens, tamen hæ-
ret in illis, materiam culpæ prose-
quiturq; sua. Hoc ego monue-
rim, quandiu similibus hæseris,
tandiu cæcus permanebis, nec
vnquam imminetia mala ita
videbis, ut aliquādo resipiscas:
quemadmodum enim sensibile*

4. de
erist.
eleg. 1

positum supra sensum non effi-
cit sensationem; sic ut mundani
honoris mala possis agnoscere,
opus est ut ab illis fugiendo di-
mouearis; id, quod Christus Do-
minus docuisse videtur, in mō-
tem ipse solus regiam dignitatē
fugiendo.

Responderi etiam posset, no-
luisse ibi regem à populo illo cō-
stitui, quia Iudæorum populus
propter peccatū, quod in mor-
te ipsius Christi susceperūt, nul-
lum amplius regem erat habi-
turus. De quo Isaias cap. 3. ad
literam est sermo cum dicitur.
*Noli me constituere principem po-
puli: ruit enim Hierusalem, & Iu-
da concidit, quia linguæ eorum, &
ad inuentiones eorum contra Do-
minum, ut prouocarent oculos ma-
iestatis eius. Quæ verba D. Hie-
ronymus sic cōmentatur. Ideò
dicit nullum velle præesse populo
peccatori, quia contra Dominum
blasphemauerunt atque dixerunt,
tolle, tolle crucifige eum; non habe-
mus regem, nisi Casarem; & clemē-
tissimum Dominum furore linguæ
sue ad amaritudinem prouocauerunt.*

Vbi notandum est quantum
fuerit peccatum Iudæorū, quā-
do oculos diuinæ maiestatis, na-
tura

13.

Isai.

Hier.

14.

tura sua misericordes, ad amaritudinem potuit prouocare. Et quidem si per oculos maiestatis eius intelligitur ipsemet Christus, quem pater tanquam oculos suos charissimum habet iuxta translationem aliorum ita locum reddentium; *ad lædendos oculos claritatis ipsius: verè enim Iudæi cum Christum lædebant, ipsosmet oculos claritatis diuinæ lædebant, quippè qui filium tanquam oculos suos diligebat.*

Quã ob causam Paulus ad Coloss. 1. Christum appellauit filiũ dilectionis ipsius patris: si in quã per oculos Patris ipsemet Christus intelligendus est in præallegata Isaia auctoritate, multo magis augetur grauitas Iudæorum: mirum est enim, quod ille, de quo Isaias prædixerat. Sicut
ouis ad occisionẽ ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescer: ille de quo Petrus in sua prima canonica cap. 2. dixit, cum malediceretur non maledicebat, cũ pateretur non comminabatur, potuerit aliquando ad iracundiã prouocari, sponsamq; suam aliquando dilectam, tanquã adulteram repudiare; quam repudiationem prædixerat Dan. c. 9. illis verbis, & non erit eius po-

pulus, qui eum negaturus est.

Hanc verò repudij pœnam ipsi principes sacerdotum, & seniores populi sibi adiudicauerunt, sicut refert Matth. 21. sub parabola vineæ, vbi mittens pater familias filium suum ad agricolas, vt vineæ fructum reciperet, ipsi apprehensum occiderunt. *Quid faciet, inquit, agricolis illis cum venerit? aiunt illi. malos malè perdet, & vineam suam locabit alijs agricolis, qui fructum ei reddet temporibus suis. Noluit ergo Iesus fieri rex, ostendens fore vt eorum peccatum hac ipsa pœna aliquando puniretur.*

Verum quinque illa hominũ millia, qui Apostolorum ministerio, & Christi beneficio in deserto manducauerant cum paruulis suis, & mulieribus, non videbantur tam graui pœna puniendi, imò nec vlla, licet leuissima, cum in Dominum nostrũ Iesum ita essent bene affecti, vt ipsum quærerent in regem. Cui quæstioni videtur respondendum, aliquando iustum cũ impijs puniri occulto Dei iudicio, maximè verò pœna temporali, sicut factũ legimus Sodomis, vbi simul cum pessimis sodomitis, innocentes paruuli perierũt.

In

Matth.
21.

15.

Ad Coloss.
1.

1. Pet.
1.

Dan.
9.

Annotationes in Euangelium

Gen.
19.

In euerfione etiam vrbs Hierofolymitanę multi infantes, & fortè aliqui adulti boni viri, fame, & gladio sunt perempti. Vnde collige quanti noſtra intereſt, nullam cum impijs conſuetudinem habere.

Ioã. 6

Præterea, noluit Chriſtus acquieſcere his, qui illum in regē eligere volebant, quia ipſi paſcendis corporibus regem querebant, ipſe verò veniens in mūdum, regendas animas ſuſceperat. Vnde cum die altera turbæ Capharnaū veniſſent quærentes Ieſum, vt refertur Ioãnis 6. & inueniſſent eum, ait illis. *Queritis me non quia vidiftis ſigna, ſed quia manducaſtis, & panibus ſaturati eſtis. Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quam filius hominis dabit vobis. & abeuntibus cunctis, ſoli Apoſtoli remaſerūt, &c.* Nam reliqui abierunt, quia panem querebant, & non regē. Vnde aptè mihi videtur reſponſiſſe ille, qui, vt refertur Iſaiæ cap. 3. cum inuitaretur, vt princeps eſſet, ait, *Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis.* Quafi diceret. nolo eſſe veſter princeps, quia vos panem quæritis, & non regem; medicam

Maï. 3

corporum, non paſtorem animarum. Vitam quæritis animalem, non verò medicinam rationalem; reſectionem ventris, non ſalutem mentis. Nolite ergo me cōſtituere principē, quia nec poſſum panem dare, nec ſalutem corporalē miniſtrare.

Vitium verò hoc apud homines, quærendi ſcilicet, *quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti*, veluti iam pro natura inoleuit, maximè apud Iudæos, qui cum olim per deſertū ex Aegypto in manu forti ducerētur, ita male de Deo locuti ſunt. *Numquid & panem poterit dare, aut parare meſam populo ſuo?* quaſi dicerent. nolumus ei ſubijci, niſi hoc faciat. Deum autem cōtra huiusmodi homines maximè indignari, ex verbis ſequentibus oſtenditur manifeſtè; ideò audiuit Dominus, & diſtulit: *ignis accenſus eſt in Iacob, & ira aſcendit in Iſrael.* Caueant ergo ſubditi proprio inhiantes cōmodo, ne fortè ſibi velint eligere principem, qui reipublicæ potius vtilitati ſtudēs, quā propriæ, eſſet eligendus: aliàs enim, adhuc eſcē eorū in ore ipſorū, & ira Dei aſcēdit ſuper eos. Caueāt & prælati ne in alēdis corporibus tātūmodò

161

Pl. 177

occupati, spiritale animarum alimen-
 tum penitus obliuiscantur; pascentes enim semetipsos, doctrinæ verò pabulo commissas oues sibi non pascentes, certò sciât strictâ se Deo, non suæ tantû velicationis, sed & subditorû rationem reddituros: ait enim Deus Ezech. c. 3. *Si dicente me ad impiû morte morieris, non annunciaris ei, neq; locutus fueris, ut auertatur à via sua impia, & uiuat; ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autè eius de manu tua requirã.* Vnde D. Bernardus sem. 30. in Cant. deflet se maxime quod vineã alienam custodiendam suscepit, cum suam non sufficeret custodire. *Posuerunt me, inquit, custodem in vineis, vineam meam non custodiui.*

17. Ultimò tandè, fugit Christus in montè ne fieret rex, quia turbæ illû quærebãt, ut tēporaliter regnaret super eos, regnû autè eius non erat de hoc mundo, sicut ipse Ioãnis 18. testatus est corã Pilato. Vnde Augustinus tractat. 51. in Ioãnem ait longe aliter se habuisse Christû in suo regno, ac alij reges in suis: *Non enim, inquit, rex Israel Christus ad exigendum tributum, vel exer-*

citum ferro armandum, hostesquò visibiliter debellãdos: sed rex Israel quod mentes rogat: quod in aternû consulat; quod in regnum cœlorû, credentes, sperantes, amantesq; perducatur. Congruit prophetia Isaie c. 22. cum sic ait in persona Patris. Dabo clauem David super humerum eius. Ha de ser Rey munito à sua custodia, não como os reys da terra, que o sam à custa de seu pouo. Super quibus verbis notat Chrysostomus homil. de diuite tomo 2. nomine clauis in prædictâ Isaie auctoritate, crucem esse intelligendam: Christus enim cruce tanquam clauis, paradisum nobis aperuit. Vnde Tertulianus lib. 3. aduersus Marcionem, *Quis, inquit, regum, insignis potestatis suæ humero præfert & non aut capite diadema, aut manu sceptrum? solus nouus rex Christus, nouæ gloriæ potestatem humero extulit, crucem scilicet.* Potest etiam per clauem eo loco Isaie intelligi potestas iurisdictionis, animarumque gubernatio: quæ clauis super humerû danda Christo perhibetur, ut significetur, prælatis, cui vice Christi animarû curam, & Ecclesiæ gubernaculum essent suscepturi, humero gestanda esse, quæ

Is. 22.

Chry
 lost.

Tert.

Ezech.

Bern.

Ioan.

Aug.

Annotationes in Euangelium

quæ alijs præcepissent, hoc est, quæ alijs imponerent onera, humero etiã ipsos debere, hoc est operatione gestare. Hoc sanè Christi regnum, & prælatorum munus adumbratum est in illo Dauid primo regno, de quo 1. Reg. cap. 22. sic legimus. *Conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi a re alieno, & amaro animo, & factus est eorum princeps. Quo etiã sensu uidetur etiam accipiendū id, quod Angelus Lucæ cap. 1. ad Virginem Mariã dixit, Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob, & regni eius non erit finis. Ad hoc regnum Dauid, ut figuram impleret Christus Dominus, ut refertur Matth. 11. vocauit omnes, qui amaro esset animo, dicens. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam. De eodem*

Christi regno loquitur Dauid Psal. 95. cum ait. *Dominus regnauit à ligno*: sic enim legēdum esse affirmat Ambrosius in cap. 15. epistolæ primæ ad Cor. & D. Augustinus in commentarijs eiusdem Psalmi, & eandem lectionem retinet Ecclesia Romana.

Cū ergo turbæ uellent Christum constituere regem, ut nimirum super eos temporaliter regnaret, fugit ipse solus in montem, spiritualiter regnaturus cū ijs, de quibus Propheta quasi rogatus, quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? respondit. *innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vanum animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo*: hic enim solus est, qui à Domino regnante de ligno misericordiã accipiet, & benedictionem à Deo salutari suo.

ANNOTATIONES IN EUANGELIUM,

Pro Feria quarta post Dominicam III.
in illud Ioan. 9.

Præte-

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate;
 & intetrogauerunt discipuli eius, quis peccauit,
 hic, aut parentes eius? &c.

Presentis vitæ calamitates, quibꝰ mortales quotidie conteruntur, in peccatorum pœnam fuisse

se datas, & sacræ scripturæ auctoritas, & sanctorum Patrum testimonia testantur. Et, vt à primorum parentum calamitatibus, & malis exordium sumamus, nemo non videt eam nuditatem, quam vterque in se ipso fuit expertus, à mandati diuini transgressione, pomique ventri comestione ortum habuisse, dicente Deo. *Quis ostendit tibi, quod esses nudus, nisi quod ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes comedisti?* vnde Chrysostomus homilia 12. ad Populum sic ait. *Adam patrauit peccatum, & statim se occultauit.* Vbi notandum est, quod antequam à Deo puniretur vidit se esse nudum, & occultauit se; & hoc iam erat patrati peccati pœna, quemadmodum videre est in homil. 8. eiusdè Chrysostomi ad eundè Populū Antiochenum, vbi inter

multa sic habet. *Talis est peccantiū consuetudo, omnia suspecta habent: umbras tremunt: omnem strepitum timent: talis enim res peccatum est: nullo prodit arguente; nullo condēnat accusante.* Vnde Proverb. 2. dicitur, *fugit impius ne mite persequente: iustus autē quasi leo confidit.* Est autem adeò verum pœnam deberi peccanti, ex eiusq; culpa, tanquam ex ligno vermem, pœnam oriri, vt etiam si impius nullum habeat à quo exterius puniatur, ipsamet impietas, & malitia subeat vicē tortoris; id, quod apertissimè ostendit idem Chrysost. serm. de ieiunio tomo 5. *Qui in malis est, inquit, in pœnā habet malitiā; primumq; malū est in malitia deprehendi. impius, & alienus à Deo etiam si non proijciatur in gehēnā, bonis priuatur. Qui non continēs, à concupiscentijs læditur: qui inuidet afflictione sua tabescet: qui furatur erubescit, & metuit: qui occidit, non credit vitæ suæ.* Videamꝰ hæc omnia, in impijssimo Cain: primū enim occiso fratre, priusquam

Gen. 3.

Chry. 12.

Prōb. 2.

Chry. 10.

2.

N quam

Annotationes in Euangelium

quam à Domino corripere, tristitia iam affectus, & inuidia tabescens summoperè torquebatur; cui Deus; *Cur, inquit, iratus es, & cur concidit facies tua?* Ecce, quod dixit Chrysolomus, peccatum nullo prodit arguente. Deinde postquam punitus est à Deo pœna exilij, quando nimirum audiuit, *Evis Vagus, & profugus super terram;* ipsemet se ipsum capite damnauit dicens; *omnis igitur qui inuenerit me occidet me.* Ecce quod diximus, peccatum nullo, condemnat, accusante.

Neque prætereundū est id, quod Deus dixit ad eundē Caim; nempè, *si bene egeris recipies, si verò male, statim in foribus peccatum tuum aderit:* vbi peccatum non pro culpa, sed pro pœna accipiendū est; & pro eo, quod nos habemus *peccatum in foribus aderit,* qui hebraicam veritatem dispungunt, sic transferendum putarunt. *peccatum in foribus cubabit;* quod verbum proprium est leonum cubantium. vt sit sensus; peccatum in foribus tanquam leo cubabit ad te ipsum terrendum, ac deuorandum. hoc est supplicium, ac pœna mox peccatū consequetur.

Quamobrem Apostoli vidētes hominem à natiuitate cæcum, putabant fieri non posse quin vel ipse peccauerit, vel parentes eius, vt cæcus nasceretur. Quo loco obseruandum est Deū aliquando, cum ei scilicet videtur expedire, parentes in filijs punire solitum esse; qua ratione diabolo permisit vt seruo suo Iob filiorum mortem annūciaret, tanquam nuncium omnium acerbissimū: tūc enim Iob quasi de præcedētibus malis nihil doleret, cum audisset filios interijisse, *surrexit, & scidit vestimenta sua, &c.* Vbi notandum est verbū, *tunc surrexit,* neque enim sine mysterio dictum est, *surrexit,* tunc nimirum, cum diabolus eum maxima tentatione deijcere conabatur; vt significetur virum sanctum tunc vel maxime assumpto fidei scuto surrexisse, vt posset in eo omnia nequissimi tela ignea extinguere.

Fuisse autem acerbissimum viro sanctissimo dolorem ex filiorum internecone conceptum, testatur plane amor parentum erga liberos, qui maximus esse solet: sunt enim filij parentum viscera, in quibus sensus

Gen.
40

Gen.
40

31

Iob. 6
c. 1.

sus doloris, & ut ita dicam ani-
 mi molitudo sita est, iuxta illud
 Pauli ad Philemonem. 1. *Obse-*
cro te pro meo filio, quem genui in
vinculis (Onesium intellige)
tu autem illum, ut mea viscera
suscipe. Sunt enim, ut ibi ait D.
 Hieronymus, omnes filij parē-
 tum viscera. Hinc est, quod il-
 lud Eupiridis dictum maximè
 commendatur. *Omni*bus, inquit,
 profectò hominibus filij sunt ani-
 ma. Aristoteles etiam libro 8.
 Ethicorum capite 12. *Aequè,*
 ait, *parentibus vita liberorum cara*
est, atque sua. Paulus etiam iu-
 reconsultus dixit nihil interes-
 se, an aliquis in se malum veri-
 tus sit, an in suis filijs, cum pa-
 rentes magis in liberis terreatur.
 Quare iudices in filijs tor-
 quere solent parentes, ut ci-
 tiùs ab illis extorqueant crimi-
 nis confessionem, cum dubij
 sunt vter illorum crimen ad-
 miserit. Vnde descendentiùs
 è vita parentibus, filij supersti-
 tes maximo sunt solatio: non
 enim omninò mori se existi-
 mant, qui viuentes relinquunt
 filios. & Ecclesiastici capite 30.
 dicitur, *Mortuus pater eius, &*
quasi non est mortuus: similem e-
nim reliquit sibi post se. Quare

plerique parentes cuperent al-
 terna sua morte filiorum vitam
 redimere, quemadmodum Da-
 uidem lugentem dixisse legi-
 mus 2. Regum 18. *Quis mihi det*
ut ego pro te moriar fili mi? Quia
 verò David adeò de filiorum
 interitu dolebat, voluit Deus
 illum punire in morte filij,
 qui natus fuerat ex adulterio
 Bersabeeth, dicente Natham,
 quia blasphemare fecisti inimicos
 Domini, filius, qui natus est tibi
 morte morietur. secundo Regum.
 cap. 12.

Quauis autem quæ hacten-
 us dicta sunt ita se habeant,
 cæcus tamen iste sic natus, non
 ideo cæcus natus est, quia pec-
 cauerit, aut parentes eius quæ-
 admodum Apostoli putauerāt,
 sed ut manifestaretur gloria Dei
 per illum, sicut Christus Domi-
 nus Apostolis respondit, *neque*
hic, neque parētes eius peccauerūt,
ut cæcus nasceretur, sed ut mani-
festarentur in illo opera Dei.

Pro huius verò loci copiosa
 expositione notādū est primò,
 in ea prouidentia ratione; quā
 Deus erga iustos exercet, eosdē
 aliqua affligens tribulatione, mi-
 rabilem se Deum, mirabilisque
 nominis, & gloriae maiestatem

AdPhi
lem. 1

Hier.

Euri-
pides.
Arist.

4

Eccel.
30.

e. Rea
185

2. Rea
120

52

Annotationes in Euangelium

ostendere: eo enim nomine ag-
nosci vult, & prædicari, non tã
quod filios delicatè nutriat, quã
quod illos seueriore disciplina
contineat; & quod seruos ha-
beat fideles, & constantes in la-
boribus, & ærumnis; & hunc si-
bi honorem, hanc sibi gloriam
à suis seruis deferri exigit. Audi
super hac re Apostolum Petrũ
in prima epistola cap. 4. *Si ex-
probandamini in nomine eius, beati.*
Huius verò beatitudinis ratio-
nem reddens, subiungit, *quoniã,
quod est honoris, & gloriæ, & vir-
tutis Dei, & qui est spiritus eius,
super vos requirit.* Videtur enim
spiritus eius, qui igneus est, se-
ueriorisque disciplinæ, velut il-
la Noe colũba quærere, in quo
possit pedem figere, & cum
vix inueniatur, qui labores, &
ærumnas à Deo oblatas admit-
tere velit, non habet vbi requi-
escat pes illius: si quis verò lætus,
& gratus exprobandus in nomi-
ne eius, super illum, Dei glorio-
sum nomen, virtus, & spiritus
requiescunt, isque Dei nomen
celebrat. Sic etiã Paulus ad Gal.
cap. 6. *Stigmata, inquit, Domini
mei in corpore meo porto.* Hoc est,
nota serui iniustus sum, igne tri-
bulationum insignitus: Dei spi-

ritu succensus. Hæc verò stig-
mata, quæ alia sunt, quam ver-
bera, persecutiones, & ærumnæ
tærra, marique? hæc igitur stig-
mata porto, ostẽto, & omnibus
conspicua, visendaque præbeo,
quo ex meis ærumnis Dominũ
meum, & Iesu nomen celebrẽ,
& prædicem. clariũ ad Philip.
1. *Magnificabitur, inquit, Domi-
nus in corpore meo; id est, mag-
nus habebitur, & prædicabitur,*
siue per vitam, cum me eripue-
rit ex multis vitæ discriminibus;
siue per mortem, videlicet cum
mea mors illius nomine suscep-
ta, testificetur dignissimum es-
se Christum Dominũ, pro quo
mori parati simus.

Secundò notandum est inge-
tes nos gratias debere Deo, cũ
tribulatione afficimur, cum sit
ingens beneficium; id, quod
insinuauit Paulus ad Philipp. 1.
cum donum Dei vocat non so-
lũ credere, sed etiam eius a-
more pati, videturque vtrum-
que beneficium coniũgere, vo-
cationis, & patientiæ, accepta-
rumque ærumnarum: quod v-
trumque simul initio nascentis
Ecclesiæ cõferretur à Do. Hoc
autem in gloriã Dei cedit: est e-
nim maximè gloriosũ, beneficũ
ali-

2. Pet.

ad

Ad Gal.
lat. 6.

ad Phi-
lip. 1.

6.

ad Phi-
lip. 1.

ali-

alicui conferre, habereque seruos, qui etiam ærumnis attriti, gratias illi agere non obliuiscantur, sicut Iob fecisse legimus cū dixit, sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum.

Neque verò solum hoc est Deo gloriosum, sed & nobis utile, aliquando flagellari, quatenus hac via nos Deus veluti fugientes apprehendit, & ad se venire compellit iuxta id, quod dicitur

Os. 6. In tribulatione sua mane consurgent ad me: venite, & reuertamur ad Dominum, quia ipse cepit, & sanabit nos; percutiet, & curabit. Vbi obseruandum est verbum capiendi, ad prædā pertinere, & ad rapiendum more leonis, vel lupi. eritque sensus; instar leonis, aut lupi, visus est Deus velle nos capere, & discerpere; atque vt nos caperet, prædamque faceret, velut vngue, aut dente infixio nos vulnerare. Verum non ille deuorare vult, sed in suam potestatem redigere; non discerpere, non perdere: non enim lupus, sed pastor est. Cepit ergo prædam vt lupus, sed statim vt pastor fouebit, & sanabit. Itaque percutiet, & curabit, sicut ipse promi-

fit Deuteron. 32. Percutiam, & ego sanabo. Quemadmodum citat D. Augustinus super Psalm. 50. Illa, inquit, est vox Domini percutiam, & sanabo. percutit putredinem facinoris, sanat dolorem vulneris. faciunt hoc medici, secant, percutiunt, & sanant. armant se vt feriant: ferrum gestant, & curare veniunt. Hanc verò curandi rationem etiam Eliphaz amicum Iob, agnouisse videmus: sic enim in capite 5. eum dixisse refertur. Beatus homo, qui corripitur à Deo. increpationem ergo Domini ne reprobet: quia ipse vulnerat, & medetur: percutit, & manus eius sanabunt. Vnde iam vides huiusmodi correptionem diuinam, omnino esse à nobis amplectendam, tãquam salutis necessariam, datamque à Deo, atq; eidem non mediocriter gloriosam.

Quod verò attinet ad utilitatem, imò fælicitatem, quæ homini à Deo percusso speranda est, ea educitur ex verbo, beatus, cum scilicet ille, qui à Deo corripitur, ab Eliphaz beatus appellatur: Caietanus enim, & alij, non, beatus, sed, beatitudines, legunt; iuxta quam lectionem augetur significatio, & cumulum

Annotationes in Euangelium

rerum multarum, quibus homo efficitur beatus, significabit; Alij respiciunt ad duplicem beatitudinem, temporariam, & æternam. Erit igitur sensus, beatitudines homini, qui à Deo corripitur; hoc est non semel felix, sed semel, & iterum, terque, quaterque beatus: modis omnibus felix: beatitudines ego illi, non unam tantum, sed omnia felicitatis genera denuntio.

Notanda est etiam elegantissima tum oppositio, tum coniunctio beati cum homine. *beatus*, inquit, *homo*: loco enim huius vocis, *homo*, legitur, *Enos*; quo vocabulo significatur homo miserimus, deploratae conditionis, ægerimus, vitæ, salutisque desperatae. eritque sensus, *Beatus homo*, hoc est, felix miser ille; diues & bonis omnibus cummulatus pauper ille; beatus modis omnibus, qui nunc dolet, & cruciatur iubente Domino; quam præclare cum misero, & ærumnoso agitur; dicite misero quoniam bene.

Non est autem insolitum in diuinis literis beatitudinem hanc, & gloriationem, qua patiuntur afflicti in tribulationibus suis, ad spem referri, quã concipiunt,

qui tribulantur: hoc enim docet Paulus ad Rom. 12. cum sic habet. *spe gaudentes: in tribulatione patientes.* & cap. 5. *gloriamur, inquit, in spe gloria filiorum Dei, non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus.* quasi dicat. non solum speramus fore ut simus aliquando beati, sed ita spem cum tribulationibus coniunctam habemus, ut qui gloriamur in spe, gloriatur etiam in tribulationibus. Rursus spem, & tribulationem ita cum gloria, quam speramus coniungimus, ut gloriosi iam nobis ipsi videamur in ipsis tribulationibus constituti, in fletu, & lamētis, & prelio cum tribulationibus exultare, & triumphare. Quare non solum est spes gloriae, sed & gloria spei, sicut Paulus loquitur ad Hebræos c. 3. & utrumque siue ^{Hebr.} spem gloriae, siue gloriam spei, videntur efficere in nobis tribulationes patienter toleratae.

Quare Apostolus 2. ad Cor. 4. postquam de tribulationibus differuisset, ita concludit. *Ergo mors in nobis aliquid operatur.* *Mors*, hoc est, iuxta expositionem Anselmi, mortificatio, & assidua malorum patientia. *In nobis*, qui mortificationem in corpore ^{2. Cor.} ^{4.}
cir-

circunferimus. *aliquid operatur;* hoc est, non est otiosa, neq; inutilis; sed operosa, efficax, fecunda, aliquid ex se profert. Neque etiam e contrario prosperitas, viæq; iucunditas in voluptuarijs hominibus otiosa est; aliquid enim aliud præter voluptatē ex se gignit. Quid ergo o Paule operatur tribulatio in corde hominis afflicti? quid in corde Tobix operata est cæcitas, qua necesse fuit vt à Domino probaretur? quid in corde Iob totius rei familiaris amissio operata est? quid sterquilinum, in quo iacebat, quid testa, qua saniem radebat; vide quid dicat. *aternū gloriæ pondus operatur in nobis.* quasi dicat. *nunc,* hoc ipso tempore, quo patimur, gignitur, & augetur ingens quidam gloriæ cumulus; tanta est spei efficacitas, tanta cogitationis intentæ, & contemplationis assidue vis, & robur: propterea enim subditur, *non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur.* Atque hæ videntur illæ esse beatitudines gaudium, exultatio, regni sublimitas, quæ Christus Dominus in paupertate, esurie, siti, lacrymis, & persecutionibus constituit, Matthæi

capite 8. vt verum sit omnino Marx.
quod D. Paulus vbi supra dixit, 2.
Mors in nobis aliquid operatur. De qua operatione intellige id, quod ait Dominus noster, de cæcitate huius hominis; quæ quidem cæcitas in causa fuit, vt manifestarentur opera Dei in homine isto cæco à natiuitate, qui cum videret se à Christo exterius fuisse illuminatum, credens quod ipse esset verus filius Dei, interius quoque Deo donante credendo illuminatus est.

Tertiò. notandum est, cum Dominus noster ait hominem istum natū fuisse cecum, vt manifestarentur in illo opera Dei, Cyril.
de fide intelligendum esse, sicut etiam cum inferius ait, *oportet me operari opera eius, qui misit me,* de fide intelligit, quæ tum ex miraculorum operatione, tum ex alijs operibus & Christi doctrina, fidelium mentibus erat infundenda. Vnde & ipsi credentes, & saluandi Isaix capite 11. 62.
62. opus Dei appellantur. *Dicite, inquit, filia Sion ecce Saluator tuus venit; ecce merces eius cum eo, & opus eius corā illo.* Vbi merces iustorum, ipse Saluator dicitur; & opus suum appellat

Annotationes in Euangelium

quos redemerit, & iustificauerit, & coronauerit, qui coram Domino erunt semper in caelo, erantque quandiu in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, vt non perderet quemquã ex eis. sic interpretatur Cyrillus.

Bea. Quantũ verò Christus Dominus noster in hoc sudauerit opere perficiendo, expendens beatus Bernardus sermone 20. in Cant. conferensque illud cũ opere creationis, Hoc, inquit, est quod nostram deuotionem, & blãdius allicit, & iustius exigit, & arctius stringit, & afficit vehemẽtius: multum quippè laborauit in eo saluator; nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis, auctor assumpsit. Illa denique, dixit, & facta sunt; at verò hoc vt faceret, & in dictis suis sustinuit contradictores, & in factis observatores, & in tormentis illusores, & in morte exprobatores.

II. Præter quam quod autẽ saluandi omnes, iuxta prædictam Isaiaẽ auctoritatem, Cyprianiq; expositionem, opus Dei esse dicantur, & sint, addiderim, id, quod arctiori nos deberet amore constringere, omnes etiã in vniuersum fideles saluandos, existimandos esse ipsius Christi

Saluatoris nostri, & passionis ipsius mercedem copiosam: sic enim D. Cyprianus intelligit prædicta Isaiaẽ verba, vt Christus Dominus noster pro mercede copiosa suorum laborum accipiat fidelium conuersionẽ, & salutẽ; id, quod iam ex ipsius Cypriani verbis ad caput 40. nobis erit expendendum, cum sic habet. Quod autem hoc dispensationis mysterium non esset infructuosum ei, qui propter nos, noster factus est, & crucem sustinuit, suamq; mortem ostendit: dicit enim Isaias, ecce merces cum eo, & opus coram illo; & mercedem nominat fructum ex eo, quod secundũ carnem mortuus sit; dixit enim amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit ipsum solum manet, si autem moriatur plus fructus fert; & rursus. si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me; id, quod etiam præsciuit diuinus David spiritu cum dixit ad eum; omnes gentes, quas fecisti venient, & adorabunt in conspectu tuo Domine. Itaque non irremunerata, nec infructuosa est hæc dispensatio. Hæc Diuus Cyprianus.

In huius verò tanti beneficii recordationem, beatus Augustinus

stinus lib. de diligendo Deo ca. 6. sic habet. *Primum cogita o anima, quod aliquando non fueris, & ut esse inciperes, hoc Dei dono acceperis: donum ergo eius erat ut fieres. sed numquid ei aliquid dederas priusquam fieres? nihil certe dedisse poteras priusquam fieres. magno debito obligata es anima, & pro omnibus his nihil habes, quod retribuas, nisi tantum ut diligas: nam quod per dilectionem datum est, non melius quam per dilectionem rependi potest. Magnum quidem est de Deo, quod esse me sentio opus eius, sed multo plus est, quod transisse ipsum video in pretium meum: quoniam tam copioso munere ipsa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur. &c.* Ex quibus verbis constat verum esse id, quod devotus quidam devotè admodum dixit. Magis anima tua, inquit, ad Christum pertinet, quam ad te, dicente Apostolo, 1. Cor. 6. *Non estis vestri. empti enim estis pretio magno. & iure hoc quidem cum nos Christus Iesus suo redemerit sanguine in Cruce. Vnde D. Bernardus in eandem sententiã sic habet. Illum ratio urget, & iustitia naturalis totum se tradere illi a quo se totum habet, &c.*

Aug.

12.

1. Cor.

Bern.

Verum, ut ad cæcum natum, eiusdemque cecitatis rationem, quam Apostolis Christus reddidit, reuertamur, ecce iam vidimus sanctorum, & divinæ scripturæ testimonijs illuminati, quoniam modo intelligi debeat, eum fuisse cæcum natum non quia vel ipse, vel parentes eius peccauerint, sed solum ut in illo manifestaretur opera Dei, hoc est fides, non solum in quantum divina virtute visum recepit, sed quatenus etiam interior illuminatus credidit, & coram omnibus confessus est Christum esse Dei filium in mundum à Patre missum, ut cæcitatem humani generis, cuius ille figuram agebat, & doctrina illuminaret, & pretioso sanguinis sui balsamo credentium salutem operaretur.

Quod verò in prædicto sensu Christi verba intelligenda sint, colligitur manifestè ex alijs eiusdem Christi verbis Ioannis capite 6. ubi quærentibus turbis, *quid faciemus, ut opera Dei operemur?* respondit Iesus. *Hoc est opus Dei ut credatis in eum, quem misit ille.* Ioannis etiam cap. 4. cum idem Dominus Iesus sederet sic supra fontem Samaritanæ salutem sitiens, rogantibus discipulis, ut man-

13.

Ioã. 6

NOVIA

Annotationes in Euangelium

Ioh. 4
 manducaret, respondit. *Meus*
cibus est ut faciam voluntatē eius,
qui misit me, ut perficiam opus
eius. Denique non acquieuit
 quousque mulier credens vo-
 cavit multos ex ciuitate, qui
 venientes ad Iesum etiam cre-
 diderunt, & mulieri dicebant,
quia iam non propter tuam loquel-
lam credimus: ipsi enim audiui-
mus, & scimus, quia hic est verē
Saluator mundi. Ergo hæc erat
 voluntas Dei, & cibus Christi,
 nimirum ut mulier illa & ex Sa-
 maritanis multi crederent, &
 hoc opus Dei Patris, qui filium
 miserat ad illud perficiendum.
 Potest & hoc ipsum confirma-
 ri ex ijs, quæ sequuntur scilicet,
Me oportet operari opera eius, qui
misit me, donec dies est: venit nox
quando nemo potest operari. Sic
 enim Chrysostr. exponit;
Chry
sost.
donec dies est, hoc est, donec li-
cet credere in me: donec vita
hæc consistit, oportet me ope-
rari. Venit nox, id est ultra neque
fides est, neque labores, neque
pœnitentia. Theophilastus etiã
Theo
phil.
hic, operari, interpretatur crede-
re: opus enim, inquit, fidē nominat.
 Intelligamus igitur, fratres,
 quæ dicta sunt: videamus quid

Dominus dixerit: quidquid e-
 nim dixit, & fecit, gratia nostris
 fecit. *Me oportet, inquit, operari*
opera Patris donec dies est. Ecce
 Christus Dominus noster, &
 Pater eius benedictus; imò &
 tota indiuidua, ac beatissima
 Trinitas fidem, salutemque no-
 stram opus suum dicit, ac si ni-
 hil aliud operis haberet facien-
 dum, præter salutem animarum
 in se credentium. O amor, ô pie-
 tas nostris bene prouida rebus: O
Ad He
br. 4
amor, ô pietas nostris malè cognita
seclis. Adeamus ergo cum fiducia
ad thronum gratiæ eius, ut miseri-
cordiam consequamur in auxilio
oportuno, hoc est in tēpore, qua-
le est illud tēpus, de quo Isaias
cap. 4. Tempore, inquit, accepto ex
II. 4
audiui te, & in die salutis adiui
2. Cor
te. & Paulus 2. Corint. 6. Ecce
6
nunc tempus acceptabile, ecce nunc
dies salutis: nimirum donec dies
est: veniet enim nox quando ne-
mo poterit operari. Operemur er-
go dum dies est. Ecce qui ope-
ratus est in nobis fidem Domi-
nus Iesus, operabitur etiam &
velle, & perficere ea, qui-
bus vitam æternam
consequamur.

(?.)

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM,
Pro Dominica quinta.

Quis ex vobis arguet me de peccato. Ioan. 8.

Omnis, ac redēp-
tor noster IESVS
Christus, cum dis-
cipulos suos ad præ-
dicandum mitteret,

mantibus, excutiens Paulus ve-
stimenta sua dixit. *Sanguis vester
super caput vestrum: mundus ego
ex hoc ad agentes vadam.* Idem
fecisse legimus Act. 20. cum E-
phesi prædicaret. quemadmo-
dum etiâ & Samuel. 1. Reg. 12.

Act.
20.

eisdem præcepit vt primum E-
uangelium proponerent; tunc
subiungit. *Quicumque non rece-
perit vos, nec audierit sermones ve-
stros, exeutes foras de domo, vel de
ciuitate illa, excutite puluerem de
pedibus vestris, &c.* Hoc autem
fieri iussit quasi in testimonium
quod prædicatum fuerit Euan-
gelium ciuitatibus, & populis
illis, qui tamen illud recipere
noluerunt. Vbi D. Hieronymus,
Puluis, inquit, excutitur de pedi-
bus in testimoniū laboris sui, quod
ingressi sint ciuitatem, & prædica-
tio apostolica ad illos usque per-
uenerit, &c. Huius facti rationē
videtur tetigisse D. Paulus, vt re-
fertur Actorum cap. 18. Cum
enim prædicaret Corinthijs, cō-
tradicientibus illis, & blasphemantibus,

Eodem modo se habuit Do-
minus Iesus, sicut ex præsentī
Euangelio Ioan. 8. didiscimus,
coram principibus sacerdotū,
& turbis Iudæorū, quibus iam
fidei veritatem sapissimè præ-
dicauerat; & ne aliquam habe-
rent excusationem, se ipsum &
vita, & moribus ostendit inno-
centem dicens, *Quis ex vobis ar-
guet me de peccato? si veritatē dico,
quare non creditis? dicebant sæ-
pius pharisæi, prædicante Iesu;
tu testimonium perhibes de te, te-
stimonium tuum non est verum;*
ostendit ergo modo suam inno-
centiam, quia ex hoc refutaba-
tur eorum argumentum, cum
Messias innocens, & sine pec-
cato

15.

Marc.
6.

Hier.

Act.
18.

II. 53. *catō esse deberet; innuitq; hoc Isaias propheta, cū modo ouē, modo agnum Messiam appellauit. cap. 53. Tanquam ouis ad occisionem ducetur, & non aperiet os suum. & iterū, tanquā agnus coram tondente se obmutescet.*

Theodor. *Notandum est hoc loco ex Theodoro, nō sine mysterio Isaiam dixisse ouēm istam ad occisionem ducēdam, agnum vero ad tōsionem: cum enim in Christo duæ sint nature, humana scilicet, & diuina, illa per ouem, propter eius fragilitatem significatur, hæc verò per agnū propter virilem fortitudinem; rectè etiam cum Christum cōparauit cum oue, ad occisionē ducendum dicit, quia secundum naturam humanam passus est; cum vero illum agno alsimilauit, solum ait esse tondendum, quia diuina natura mori nō potuit, sed solūm tonderi id, quo operiebatur, nempe humauitas qua tanquam habitu Apostolus inuentum, atque indutum fuisse testator Dei filium.*

Cant. 5. *Eadē Christi innocentia ostēditur in Canticis Canticorum cap. 5. illis verbis; dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Hoc autem allego-*

ricè intelligendum est de ipso met Christo Iesu, qui caruit omni labe peccati. Vnde neq; Iudæi, qui aduersus eum linceos habuere oculos, sicut & oculi omnium inimicorum esse solēt, quidquam in eo culpa dignum inuenire potuerunt. Id, quod etiam patet in Isaiā c. 53. aperitissimè dicente de Messia. Qui peccatum non fecit; nec inuentus est dolus in ore eius. Gregorius Nicænus verba illa Cant. electus ex millibus, refert ad privilegiū generationis Christi, quæ rarissima, noua, ac mirabilis fuit, nempe ex Virgine matre, qualem decebat habere Deum, si quidem matrem habere voluit: sicut etiam Virginē, quæ esset filium genitura, non alium, quā Dei filium habere decebat, vt beatus Bernardus adnotauit. Non poterat ergo Christus nō confidenter dicere etiam corā Iudæis inuidis, & inimicis, quis ex vobis arguet me de peccato? vt cunctis præconfusione tacentibus, consequenter diceret, si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

Si veritatem dico vobis, quare non creditis?

Ma.

16. **M**anifestè apparet ex hoc loco quam iure Prophe-
ta dixerit in persona Christi,
Odio habuerunt me gratis: cum
24. enim bonū ex sua natura ama-
bile sit, & verum sit maximè in-
telligibile; Christus verò mani-
festam fecerit pharisæis bonita-
tem, & innocentiam suam atq;
veritatē; ipsi nihilominus, nec
bonitatem amare, nec veritatē
intelligere aliquo modo volue-
rūt. Huius vero pharisaicæ ini-
quitas ea ratio potest assigna-
ri, quia veritas est veluti Sol,
qui minutissimos atomos os-
tendere solet; vnde ipsi, tam ma-
ximis sceleribus iniquitati, veri-
tatis prædicationem odio ha-
bebant, ne eorum prava opera
manifestarentur. Et hæc est etiā
ratio illius proverbij; *Obsequiū
amicos, veritas odiū parit.* Id quod
in lib. 3. Reg. 27. Manifeste cō-
3. Re. probatur, cum scilicet rogatus
21. Rex Israel à Iosaphat utrū esset
Propheta Domini, à quo posset
fiscitari, esset ne eundū ad bellū;
ait Rex. *Remansit vir vnus per
quem possumus Dominū interroga-
re, sed ego odi eum quia non Pro-
phetat mihi bonum, sed malū:* erat
autem Propheta Micheas; Pro-
phetante autē eo veritatē, per-

cussus est in maxillam, ac deni-
que. *Iussit eum rex vincitum te-
neri, & sustentari pane tribulatio-
nis, & aqua angustia.* Paulus quo-
que ad Galat. 4. *inimicus,* inquit,
vobis factus sum verum dicens vo-
bis; arguebat Apostolus eorū vi-
tia prædicatione veritatis, ideo-
que ipsum odio habuerunt. Præ-
dixerat idem Amos Propheta
cap. 5. cum dixit, *Odio habuerunt*
corripientem in porta, & loquentē
perfectè abominati sunt. Dixerat
Dominus noster Iesus, *qui male*
agit odit lucē, ne arguantur opera
eius mala; vnde cū Christus sit
lux mundi, oderunt eum quia
ex eius verissima doctrina, ope-
rapharisæorum pessima argue-
bātur: ideo ipsi nitebātur Chri-
sti innocentiam blasphemijs oc-
cultam reddere, ne coram So-
lis luce eorum peccata manifest-
tarentur.

Qui ex Deo est, verba 17.
Dei audit: propterea
vos non auditis, quia
ex Deo non estis.

Verissimam esse, ac terribi-
lem huiusmodi sententiā,
ore diuinæ veritatis prolatam,
ostendit beatus Gregorius ho-
mi-

Ad Ga
lat. 4.

Amos
5.

Annotationes in Euangelium

Greg.
magna

milia 18. in Euangelia, vbi sic ait. Si Verba Dei audit, qui ex Deo est, & audire Verba eius non potest quisquis ex illo non est: interroget se vnusquisque si Verba Dei in aure cordis percipit, & intelliget vnde sit. cœlestem patriam desiderare Veritas iubet; carnis desideria conterere, à mundi gloria declinare, aliena non appetere, propria largiri. Penset ergo apud se vnusquisq; vestrum, si hæc vox Dei in cordis eius aure conualuit, & quia iam ex Deo sit, agnoscat. Vitam ergo vestram ante mentis oculos reuocate, & alta consideratione pertimescite hoc, quod ex ore Veritatis sonat: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis, &c. De ijs verò hominibus, qui Dei filium hæc dicentem audire noluerunt, & de sui similibus, locutus est

Isai. 28.

Isaias Propheta cap. 28. cum dixit, In loquela enim labij, & lingua altera loquetur ad populum istum, ad quem dixit, hæc est requies mea, reficite lassum. hoc est loquetur ad eos in lingua peregrina, quam non intelligent. Septuaginta ita verterunt, labijs blexis loquetur. em lingua de tartamundo. Non quod Dominus ita locutus sit ad illos, sed quia ipsi eum essent audituri si.

cut si haberet verba blexa, quæ nunquam bene percipiuntur. Eodemque sensu dicitur apud eundem Prophetam cap. 6. Cui, loquar, & quem contestabor, vt ^{Isai. 6} audiat? Ecce incircuncisa aures eorum, & audire non possunt, hoc est, obturatas aures habent, plenasque mundanis vocibus, ideò audire non possunt.

Christo igitur Domino nostro interroganti, si Veritatem ¹⁸ dico vobis quare non creditis mihi, ex dictis respondere possemus, ideò pharisæos audire eum noluisse, quia veritas euangelicæ doctrinæ, quam illis prædicabat sermo erat eisdem peregrinus, nempe cœlestis, qui ideo à terrenis hominibus, mundique filijs, percipi nequaquam poterat. Denique non credunt, nec audiunt homines pessimi, huiusq; lucis filij annuntiatam à Christo veritatem, quia veritas est. si esset mendacium, & audirent, & intelligerent: mundus enim quod suum esset agnosceret. Christus tamen Dominus aliter, & quidem audientibus terribilius respondit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

Audiamus ergo Iesum veritatem nobis quotidie, & in facris

cris

cris literis prædicantem, & per sanctos Apostolos, Ecclesieque Doctores viâ salutis iogiter annuntiantem, vt possimus dicere cum Propheta, *Auditui meo*

dabis gaudium, & lætitiã: nam de ijs, qui non audiunt, ait Bernardus quod filium Dei nõ reputant Iesum, quem etsi verbo confiteantur, factis tamen eundem negant. Putas ne, inquit, filium Dei reputat Iesum, ille, qui nec minis eius terretur, nec promissionibus attrahitur? hic etsi verbis confiteatur se nosce Deum, factis eũ negat. Ecce arguimus Iudeos quod regem suum, & Dominũ nostrum Iesum Christum in facie negauerunt, insuper & blasphemauerunt. Arguamus ergo & nos metiplos, qui etiamsi verbo eum non negauimus, ipsi tamen iniuriam malè viuendo fecimus. Audite Augustinum tractatu 50. in Ioannem. Qui malè viuunt, & Christiani vocantur, iniuriam Christo faciunt; de quibus dictum est, quod per eos nomẽ Dei blasphematur. Ecce vidim⁹ Christianos Dei nomen iniquis suis operibus blasphemãtes: videamus modò Iudeos verbis, & factis id ipsum facientes.

Nonne benedicimus nos quia Samaritanus es tu, & demoniũ habes?

ACcepta tanta contumelia, 19. Quid Dominus responderit, audiamus. *Ego, inquit, demonium no habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me. Quid mansuetius, quid suauius, quidvè dulcius responderet mansuetus agnus, cum vnico verbo posset inimicos suos perdere, & in nihilum redigere? Verum ita respondit, cui non perdere venerat, sed saluare. Non occidere, sed sanare. Pharisæi verò tanquam frenetici in medicũ insurgentes dicũt. *Demonium habes. Vide quid dixerit Augustinus. Pertulit omnes infirmos eorum, curauit languidos, prædicauit regnum cœlorum, non tacuit vitia eorum, vt ipsa potius eis displicerent, non medicus, à quo sanabantur. His omnibus curationibus ingrati, tanquam multa feбри frenetici insanientes in medicum, excogitauerunt consiliũ perdendi eum.**

Cæterum nihil horum, mansuetum potuit Iesum ad iracundiam prouocare, quin potius man-

Annotations in Euangelium

mansuetissimè, sicut solebat, ait illis. *Ego dæmonium non habeo.* Verè vates Regius in persona ipsius dixerat. *Circumdederunt me sicut apes.* Psal. 117. in contextu græco additur, *fauum*; vnde Augustinus, *Nescientes*, inquit, *persecutores Domini, fecerunt eum nobis in passione dulciorem.* In cuius figura Sanson leonem occidens fauum postea in ore eius inuenit, quem gustauit.

Notandum est autem in prædicta similitudine apiû, qua vtitur Propheta, earum hanc esse naturam, vt quandocûque aculeo infixi nos pungunt, se ipsas interim occidant. Eodemq; modo Iudæi dum iniurijs, & blasphemijs Dominum Iesum impetere tentant, se ipsos æterna morte, æternisq; supplicijs dignos efficiunt; insuper & nobis eundem in passione super mel, & fauum dulciorem effecerunt. Mirabilius quid dicam. etiâ ipsi, qui Christum occiderunt inimici, quoties resipisci voluerint, & penitere, de ore occisi à se leonis possunt mellis dulcedinem gustare. hoc est ab ipso, quem occiderunt, misericordiæ dulcedinem, tantique sceleris veniam impetrare: sic enim legim⁹ Mar-

ci c. 15. de quibusdam, qui postquam Dominus Iesus in Cruce voce magna clamans expirauit; *Reuertebantur percutientes pectora sua*; ex quibus vnus ait. *Verè filius Dei erat.* Adde quod nihil dulcius in ore nostri leonis inueniri potuit, quam illa pro suis crucifixoribus oratio ad Patrem; *Ignosce illis quia nesciunt quid faciunt*; qua quidem oratione, vt notauit August. *Illis iam petebat veniam, à quibus adhuc accipiebat iniuriam.* & quid non dulcius de ore eius, cuius vel solum nomē, vt ait Bernardus, *est mel in ore, & iubilus in corde.* Hanc verò celestis sponsi in loquendo dulcedinem petijt Ecclesia in illis verbis Cant. cap. 1. *Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt verba tua vino, flagrantia unguentis optimis.* Longè enim aliter Ecclesia noua diuini sponsi præsentiam videre, eiusque suauissima verba audire cupiebat, ac olim populus Iudæorum ducem suum Moysen, quem potius audire volentes dicebant; *loquere nobis tu, & ne loquatur nobis Dominus ne fortè moriamur.* Exodi. 20. hæc sunt verba sinagogæ Moysen suum per mansuetudinē audire cupiētis. Et ecce plusquā Moyses

Psal. 117.
Aug.

Iudic. 14.

Mar. 15.

Aug.

Bern.

Cant. 11.

Exod. 20.

ses

ses hic, nēpē Iesus noster. Moy-
ses enim licet mansuetus, tamē
Aegyptium iniuriam facientem
proximo suo, occidere non du-
bitavit; Iesus autem tot, tantisq;
pharisæorum prouocatus iniu-
rijs, non solūm eos, cum posset,
non occidit, sed ne maledicen-
tibus quidem, & sēpē blasphe-
mantibus, maledixit; sed Dei ho-
norem zelatus ait, *Ego dæmoniū
non habeo, sed honorifico Patrem
meum, & vos inhonorastis me.*

21. Expēdite modò quanti Deus
faciat salutem animarum. nō de-
dignatur honoris sui iacturam
pati, iniurijs affectus nihil non
mansuetē respondet, vt vel sic
pharisæi intelligant, quanti fa-
ciat eorum salutem, pro qua nō
recusat tot opprobria sustinere.
Honor, vt ait D. Thomas 2. 2.
q. 103. art. 1. ad 2. est maximū
bonum inter externa bona, quē
omnes homines non tantum
appetūt, verum etiam inter iu-
cundissima censent, quē admo-
dum & assertor noster tacitē do-
cuit cum dixit; *& vos inhono-
rastis me*; quæ quidem minimē
diceret nisi crederet honorem
maximi esse faciendum, iuxta
id, quod dicitur Prouerb. 30.
Melius est bonum nomen, quā

multæ diuitiæ. Vnde cum innu-
meris affectus verberibus nihil
respondisset, percussus tamē in
maxilla à ministro pōtificis ait,
Cur me cædis? Ioan. 18. sustinuit
tamen salutem nostræ consulens,
nobis relinquens exemplum, vt
vestigia eius sequamur. Sic &
Apostolus. 1. Cor. 4. stultus vo-
cari passus est, *& purgamenta, vt*
ipse loquitur, *huius mundi factus*
est omniū peripsema. Hoc est iux-
ta expositionem D. Thomæ, re-
putatus sum, & à Iudæis, & à gē-
tibus, vt per me mundus inqui-
netur, & propter meā occisionē
mundus purgetur; & tanquam
sim omniū peripsema: dicitur e-
nim peripsema quodcunq; pur-
gamētū, vel pomi, vel ferri, vel
cuiuscunque alterius rei. & hoc
vsque adhuc, quia scilicet conti-
nuē Apostolus illud patiebatur.
sed aliquando deficiet secundū
illud Sapientiæ. 5. vbi ex ore im-
piorū dicitur, *hi sūt, quos aliquā-
do habuimus in derisum, & in simi-
litudinē improperij.* & postea sub-
ditur. *Quomodò ergo computati
sūt inter filios Dei?* Hæc D. Tho.
in 1. ad Cor. c. 4. sic etiā Moyses
pro populi salute propriam cō-
tempfit honorem. Exod. 32. cū
scilicet Deus *demitte me*, inquit,

Ioan.
18.

1. Cor
4.

Diuus
Tho.

Sap. 5

Exod
32.

Annotationes in Euangelium

Ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos: faciamque te in gentem magnam. Grande honra, & tudio despreza Moyses a conta de que não se perca o pouo. Cur, inquit, Domine irascitur furor tuus contra populum? &c. Hęc meminerint, qui p̄ minimo honoris puncto, cuncta subuertūt, dicentes ò honoris mei iacturā. &c. Quid superbis puluis, & cinis? nonne vides Christum Dominum vnicum Dei patris filiū, nihili facere iniurias, blasphemias, & opprobria Iudæorum pro ipsorū salute; nēpe vt ostēdat proximi salutē honori proprio nobis esse anteponendam?

22.

Tanti verò Dominus noster fecit humanam salutem, vt eam sitire dicatur, quemadmodum adnotauit B. Ambrosius serm. 30. de eleemosyna, expendens id, quod in cruce pendēs dixit, *Sitio. Sitiebat, inquit, non potum hominum, sed salutem: non aquam mundi, sed redemptionem: sitire se simulat vt sitientibus æternam gratiam largiatur: neque enim poterat fons sitire. Vbi etiam beatus Bernardus sitientem Christum alloquitur in hunc modum. Quid sitis Domine? ergo ne te plus cruciat sitis, quam crux? de cruce siles,*

Amb.

Bern.

& de sui clamor sitio? quid? nostrā salutem, &c. Ad eandem sitim spectat id, quod Iudę dixit, quod facis fac citius. In quo sensu intelligitur illud Psal. 20. Domine in virtute tua letabitur rex, & super salutare tuum exultabit vehementer; hoc est, quia disposuisti mundum saluare per ipsum, vt ait Cassiodorus, desiderium animæ eius tribuisti ei. Eadem siti, eodemque desiderio desiderauit pascha manducare cum discipulis suis, ponere animam, & sumere, ac mundum redimere, vt exponit beatus Augustinus. Nouit hoc, qui dixit ei in spiritu loquens, ad prædam ascendisti fili mi: requiescens accubuisti; pro quiete enim fatigationis suæ cōputauit mortem durissimam: porque deseiaua, & quem tempo que deseja descansa. Vnde ad ea verba sic ait Ortis. *Siccine requiescis Domine? hæc est requies tua post tantam fatigationem vt dum crucifixus pendes, requiescere dicaris: & quidem fratres ipso erudiente intelligo quod in tantum dilexit nos, vt ex quo venit in mundum, pœnalis, & fatigatione plena esset ei dilatio suæ mortis, per quam mundus viuificandus erat. & hoc satis patet cum ait, quomodo coarctor*

Psal. 20.

Gen. 49.

Ortis.

23.

arctor

arctos donec perficiatur. Quæ cū ita se habeant, nihil mirū si Iudæis blasphemantibus, tam benignè responderit dicens, Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me. Neque enim attendebat à quibus patiebatur, sed pro quorū salute moriebatur; neq; eorum volebat iniurias vlcisci, pro quibus venerat crucifigi.

Hæc meminisse oportet cum te aliquis afficit iniurijs, ne ad vltionem prouoceris, neue malū pro malo reddere velis; fortè enim pro illo Christus mortuus est; & plerumque, vt notauit D.

Aug. Augustinus, cum tibi videris odisse inimicum, fratrem odisti, & nescis. Meminisse quoque iuuabit, quod si vlciscaris, prius te, quam alium lædere oportet, iuxta illud Zachar. 2. qui vos tangit, tangit pupillam oculi sui. Hoc est, qui vobis nocet, sibi prius nocet, quam vobis; grauitè enim punietur. Ita Cyrillus, & Vatablus vel sic. Qui vos tangit, tangit pupillam oculi sui, seu eius, idest Dei, vt nimirum Propheta ipse loquatur, quasi dicat maximè Deū offendit. Videturque Propheta alludere ad illud Deuter. 32. Circumduxit eum, & docuit, & en-

stodiuit quasi pupillam oculi sui. Quam custodiā postulauit Regius Vates dicens in Psal. 16. à resistētib; dextera tua custodi me, vt pupillam oculi; quem locū expendens Ambrosius lib. 6. in exameron sic ait. pupilla ne qua incidentis iniuriæ offensione lædatur, pilis hinc inde confertis, velut quodam vallo per circuitum mununtur: vnde tutum auxilium postulans Propheta ait, custodi me Domine, vt pupillam oculi; vt protectionis diuinæ fieret tam securæ custodia, quam pupillam oculi, tutissimo quodam naturæ vallo munire dignatus est: simulque quia, & innocentia, & integritas leui sorde aspersa violatur, & gratiæ suæ munus amittit. Hæc Ambrosius.

Notandum est etiam verbū, tangere, in prædicta Zachariæ auctoritate, idem esse ac minimum lædere; inde verò discè summum Dei erga nos amorē, qui vel minimum suorum tactū sibi acerbissimum esse demonstrat, cum eū comparat læsioni pupillarum. D. Hieronymus in commentarijs super Zachariam sic eundem locum exponit. Qui sanctos Domini tetigit, sic est quasi vexare cupiat pupillam

Ps. 16

Ambro

24

Hier

Annotationes in Euangelium

Matt.
5.

oculi eius, & illum nitatur clara luce priuare, de qua loquitur Matth. 5. Vos estis lux mundi. Itaque vult Diuus Hieronymus sanctos esse velut lumen oculorū Dei; quo quid præclarius dici potuit ad amplificandum iniuriarum magnitudinem, quibus sancti à sceleratis hominibus afficiuntur? nihil enim aliud præstant, quam pupillam Dei tangunt, eiusque oculorum lumen offēdit. Quod si Deus ita offenditur in seruis suis persecutionem ab impijs hominibus patiētibus, vt dixerit, *Saule, Saule quid me persequeris?* quanto magis vobis videtur, Iudæos læsisse oculos diuinæ maiestatis Christū Dominum, de quo dixerat, *hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui?* Nec tamen idcirco de Iudæis blasphemantibus vindictam sumere voluit, cum posset, ne nobis in re simili, idē licere putaremus.

Abraham pater vester exultauit vt videret diē meum: vidit, & gausus est.

25.

Videtur Dominus IESVS his verbis velle eos ad fi-

dem prouocare: cum enim Iudæi sæpissimè dixerint se esse filios Abrahamæ, eisque Christus superius responderit, *Si filij Abrahamæ estis, opera Abrahamæ facite*, nunc eisdem clarius ostendit, quæ sint opera Abrahamæ, quæ imitari debeant: *non enim omnes, qui ex Abraham, hi sunt filij Abrahamæ*, sicut ait Paulus ad Romanos cap. 9. id est, *non qui filij carnis hi, filij, sed qui filij sunt promissionis æstimantur in semine;* neque enim naturæ, vt dixit Theodoretus, sed virtutis querit Deus generationem. Cum igitur pharisæi de patre Abraham gloriarentur, ait illis Dominus noster; *Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum, &c.* quasi diceret. Si filij Abrahamæ estis, credite cum illo, vt fidei ipsius veri filij esse possitis: ipse enim credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam: vidit diem meum non carnis, sed fidei oculis. *Vidit & gausus est;* vos autem qui non solū me præsentem habetis, sed etiā tot miracula quotidie videtis, quæ nemo potest facere, nisi solus Deus, neq; tamē creditis, insup & blasphemātes, me iniurijs afficitis. vel ergo cū Abrahamā patre

Rom.
c. 9.

ve-

vestro credite, vel de ipso tanquam de patre nolite gloriari, cuius opera non curatis imitari: apud Deum enim solum eius fidei filij in semine reputantur.

Eodem sensu apud Ioannem Euangelistam cap. 1. legimus de Nathanaele dixisse Iesum, *hic est*

Ioã. 1. Vere Israelita, in quo non est dolus: non quod Nathanael ex genere esset Israel, sed quia in Christum crediderat. & propter fidem erat filius Israel, & Ioannes Baptista etiã de fide dixit, *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Matth. 3. hæc est illa allegoria, de qua loquitur Paulus ad Galat. 4. *Abrahã, inquit, duos filios habuit: unum de ancilla, & unum de libera: sed is, qui de ancilla iuxta carnem natus est; qui verò de libera iuxta repromissionem; quæ sunt per allegoriam dicta.* Sciunt igitur Iudæi, quod si solum gloriantor se esse filios Abrahæ naturali propagatione sicut Ismael, cum ipso foras eicientur, nec ullam in domo paterna habere possunt hæreditatem: sic enim scriptum est Gen. 21. dixisse Sarã ad Abraham. *Eijce ancillam, & filium eius: non enim hæres erit cum filio meo Isaac.* Dolens igitur Christus de hac filiorum eie-

ctione reducit eis in memoriã Abrahæ patris eorum fidem, ut si velint eam imitari, cum Isaac promissionis filio possint regnum Dei hæreditare. & hoc est quod Phariseis ait. *Pater vester Abraham exultavit, ut videret diem meum, vidit & gavisus sum.*

Quis autem fuerit dies, quem vidit Abraham, & quo pacto eum viderit, cur etiam gavisus fuerit, iam nobis est inquirendum. Et quidem quod attinet ad primum variæ sunt doctorum opiniones. Prima est eorum, qui putant diem Christi, diem æternitatis suæ appellari, cupisseque Abraham videre diem suum, hoc est ipsum Christum, quatenus erat æternus, cognoscere: cognovisse autem per fidem: quia credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Sic Augustin. hoc loco, & lib. 2. contra Pelagium, & serm. 70. de tempore. & Beda in commentarijs. *Diem meum, inquit Augustinus, vidit, quia mysterium Trinitatis agnovit.* Neque tamen ipse Augustinus improbat diem Christi esse tempus, quo in hac vita homo versatus est. Alij diem Christi intelligunt adventum eius in carne, totumque tempus, quo

Aug.

Annotationes in Euangelium

in mundo versatus est, id, quod omnes Patres veteris testamēti videre sūmoperè cupiebant, iuxta illud eiusdē Christi Matt.

Mat. 23. *Multi prophetae, & reges voluerunt videre, quae vos videtes, & non viderunt.* Sic Iræneus lib. 4. c. 11. Hylarius lib. 5. de Trinit. Bernardus serm. 6. in vigilia Natiuitatis. Alij diem suum, crucis, & passionis suae tempus vocari dicunt, eumq; diem Abrahamū optauisse, quem sciebat salutem sibi, & omnibus hominibus allaturum. Sic Chrysostrōm, Theophilactus, & Exthymius. Quo modo autē Abrahā viderit diē Christi, non conuenit inter doctores. Conueniant quidē omnes, quod fide illum viderit: in figura verò, minimè: nā alij volunt figuram fuisse Isaac. Gen. 22. ita Chrysostrōmus, Ammonius, Theophilactus, & Euthymius. Alij cū Abraham *tres vidit, & unum adorauit.* Gen. 18. sic August. Beda, & Rupertus.

27. Vidit igitur Abraham diem Christi, nempe crucis, & passionis eius in monte, quem iubente Domino ascendit, filium immolaturus, vbiverosimile est, & credibile reuelatū ei fuisse mysteriū crucis, in qua immolāndus

erat filius Dei Christus Iesus verus Deus, verusq; homo: ideo namq; Isaac nō est immolatus, sed aries, quia Christus moriturus erat quatenus homo, quem aries ille immolatus figurabat; fuit ergo hęc manifesta figura Christi cruci affixi. Quid est enim, quod Isaac ad immolandū ducitur, & ligna portat, arae super imponitur, & viuit, nisi qđ redemptor noster ad passionē ductus, lignū crucis portauit, & sic in sacrificio pro nobis ex humilitate mortuus est, vt tamen ex diuinitate immortalis permaneret? reducenda sunt in memoriā verba illa patriarche tunc temporis ad Isaac. Dominus providebit sibi victimam sacrificij filii. & videte arietē, quē in monte hærentē cornibus Dominus iussit immolari pro Isaac; neque enim hoc sine mysterio factum est. Est autē mysteriū quod sicut tunc prouidit Deus victimā pro Isaac, quemadmodū illi prædixerat Abrahā dicens, *Dominus providebit sibi victimā*; prouidit autē arietem; qui ibi immolatus est pro Isaac, vt figura esset sacrificij, quod Deus pater accepturus erat pro mundi redēptione: sic etiā postea, quando venit ple-

plenitudo tēporis missus est fili⁹
Dei in mundū vt in monte Cal
uariæ offerretur sacrificium ac
ceptabile in remissionē omniū
peccatorū, & ita iam non in fi
gura, sed in rei veritate Domin⁹
sibi victimam sacrificij prouide
ret, sicut prædixerat Abraham.

28. Cæterum cum dies Christi,
quē Patriarcha vidit, passionis,
& crucis eius dies intelligēdus
sit, quid est, quod Dominus Ie
sus ait, *vidit, & gauisus est?* letat⁹
ne fuit Abrahā de Christi iniu
rijs, & blasphemijs de flagellis,
de spinea corona, de crucis ba
iulatione, de clavis, eius manib⁹,
pedibusq; infixis, ac deniq; de
morte omniū crudelissima letari
ne potuit Abrahā, vt de illo di
catur, *vidit, & gauisus est?* dicen
dū videtur patriarcham non de
Christi morte, & passione, sed
de innumerabilibus bonis, ac
Dei beneficijs, quibus eius Eccle
sia donāda erat per passionem
eius, & mortē, letari potuisse: de
hac enim lætitia non Abrahæ
modo, sed totius populi Chri
stiani prædixerat Isaias prophe
ta c. 9. *Letabuntur, inquit, corā eo*
9. *sicut, qui lætatur in messe: sicut ex*
ultat victores capta præda, quādo
diuidūt spolia. Ecquis enim non

maximè lætetur vidēs Deū pa
trē per filij mortē iā hominibus
reconciliatū, nec nō & ipsius fi
liū brachijs in cruce extensis in
amplexus peccatorū? *inter bra*
chia Saluatoris, ait Aug. & viuere
volo, & mori cupio. Quis nō gau
deat videns beatissimum illum
diē Christi, quo ipse se inclina
uit, vt ijs omnibus, qui antea
fuerant inimici, osculadaret? vi
de quid dixerit Augustinus. *Ca*
put inclinavit in morte, vt suis fi
delibus oscula daret. Quis nō læ
tetur videns angelum Dei post
multam cædem, Dei iussu gla
dium in templo deposuisse? Ec
ce Dominus Deus, qui ante pa
radisi portā, angelū collocaue
rat gladium habentem, mortuo
filio eius Iesu, iam gladium de
poni iussit, voluitq; vt deinceps
regnum cœlorū vim pateretur,
postquam Dominus Iesus cruce
eius tanquā clauē paradisi por
tas iussit aperiri. His igitur, &
multis alijs de causis *Abraham*
exultavit vt videret diem Christi,
vidit, & gauisus est. Iudæi verò,
qui de patre Abraham solum
gloriabantur, nec Christum vi
dere exultabant, nec diem eius
festum, hoc est passionis, & cru
cis, alia de causa, quā vt eundē

Annotationes in Euangelium

occiderent, ne amplius videri possent, videre cupiebant: ideò enim modo iam ipsum lapidare voluerunt, sicut Ioannes Euāgelista testatur. Christus verò Dominus, quia non dum venerat dies eius, quem Abraham videns gauisus est, abscondens se ab oculis eorum, exiit de templo.

A N N O T A T I O N E S

I N E V A N G E L I V M,

Pro Feria quarta post Dominicam V.

in illud Ioan. cap. 10.

Ambulans Iesus in porticu Salomonis circumdederunt eum Iudæi dicentes. Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus dic nobis palam.

I.
Euthi-
mius.

Notandum est ex Euthymio Iudæos circumdedit Christum, ut ex eius sermonibus aliquam haberent occasionem persequendi: cum enim eius opera non possent arguere, à verbis prætextum aliquem inuenire cupiebant. Ecce nec Iudæi à malitia quiescunt, nec Christus à clementia: Dominus noster deambulans in porticu illos expectat: illi vero circumdant obseruantes, ut si palam

diceret se esse Christum, cum quod se regem faceret accusarent: hac igitur de causa eum ambulantes in porticu circumdederunt.

Vbi primò notandum est verbum, circumeundi, malitiam quãdam, & nocendi cupiditatem afferre, ut sit sensus, Iudæos perscrutando, & cum quadam circumspectione, & oculis, ut ait Plautus, emissit ijs eum circumdedit. Quo sensu dicitur 2. Reg. cap. 16. Oculi Domini contem-

tem-

templantur vniuersam terram. & Zachar. 4. Oculi Domini, qui discurrunt in vniuersam terram. De hac verò in malum perscrutatione locutus est Petrus in sua prima epistola cap. 5. cum nos vt sobrij simus hortatur, quia aduersarius, inquit, vester diabolus circuit quærens, quem deuoret: hoc est peruagatur, perscrutatur, & circumspicit, quid in mûdo agant mortales: qua via possit illis nocere. Circuit, non deambulat recreationis gratia, sed studio quærendi, inueniendi studiosissimus; quærens, quem deuoret, incredibili fame, hoc est perdendi cupiditate stimulatus, deuorandi; auiditate inflammatus. Circuit, sicut hostis cum murû obsestæ vrbis explorat quam parte imbecillior sit, aut oppugnari facilior, & expugnari. Hanc diaboli in circunueniendis hominibus nequitiam obseruauit D. Ioannes Chrysostomus sub his verbis. *Se ipsum accusat diabolus, quod nullum habet domicilium fixum, sed cunctas perlustrat regiones, aduersus cunctos mortales pugna suscepta.*

Didymus verò circuitiõnem hanc refert ad dæmonis feritatem, & immanitatem. *Insani, in-*

quit, & præ furore circuncursantis sunt illa verba, nempe, circuit quærens, quem deuoret. Simili modo intellige illud Sathanæ apud Iob cap. 1. *Circuiui terram, & perambulauit eam.* Vnde & illud Psalm. 58. quod in hostes, & in apparitores à Saule missos primo dictum est verissimè in demones quadrat. *Conuertentur aduc speram, famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem, ne scilicet aliquis euadere possit. ipsi dispergentur ad manducandum; si verò non fuerint saturati, & murmurent.* Vbi notandum est, circum euntes dæmones, illos ipsos esse, qui per vniuersam terram disperguntur ad manducandû semper esurientes, nunquamque aliud meditates quam prædam animarû vt saturentur: sic enim Saul apparitores miserat, qui caliditate, nocentique cupiditate stimulabantur; sic David ipsum quæritabant huc illuc aterrantes, viasque omnes occupantes, & intercludentes, quem admodum ipse dicit in Psalm. 11. *in circuitu impij ambulat, quod*

Iob. c.
1.
Pl. 58

Pl. 11

Obi-

Annotationes in Euangelium

Obiter autē obseruare libuit
 huius loci expositionem ex Re-
 migio, iuxta quem impij in cir-
 cuitu amulate dicuntur, quia nū-
 quam intrabunt in illam fælici-
 tatem, seu octauam, pro qua in-
 scribitur iste psalmus, cum sem-
 per in miseria voluantur. Ita q̄;
 significat Remigius Deum recta
 via esse quærendum, atq̄; ideo
 impios, qui in circuitu ambu-
 lant, nunquam ad Deum peruē-
 turos: quia nunquam ex suo re-
 rum temporalium circulo egre-
 diuntur: sicut enim, vt Caieta-
 nus exponit, qui semper incederet
 per circumferentiam, nunquam ad
 centrum perueniret, sic impij in cir-
 cuitu ambulantes, remotique à cē-
 tro, qui est Deus nequaquam ad il-
 lum vnquam poterunt peruenire;
 imò, vt aliorum afferam expo-
 sitionem, in suorum semper cir-
 cuitu peccatorum ambulantes,
 instar paruulorum, qui in circui-
 tu ambulantes turbantur, subi-
 toque decidant in terram: ipsi
 quoque peccatores, iustos cir-
 cunuenire vadique studentes,
 circumeuntesque circa tempo-
 ralia continuò perturbantur, &
 & in peccata læpissimè corruūt;
 qua in re dæmonem imitantur,
 qui propterea, vt nonnulli ad-

uertunt, læso semper capite, &
 perturbatus incedit, quia in cir-
 cuitu ambulat, iuxta id, quod
 ipse ad Dominum respondit.
*Circuiui terram, & perambulau-
 iam. Job. i.* Hac igitur diaboli
 circunueniendi ratione Iudæi
 induti, & veluti armati, Christū
 Dominum ambulantem in por-
 ticu Salomonis tentantes cir-
 cundederunt; quid vero circū-
 uenientes profecerint videā-
 mus, vt inde manifestum etiam
 fiat quid proficiant impij iustos
 persecuendo. & primum qui-
 dem, quod attinet ad Iudæo-
 rum aduersus Christum impie-
 tatem, eos potius sibi nocuisse,
 quam Christo, nemo non vi-
 det; idque prædixerat David
 Propheta Psal. 117. sub apium
 similitudine, cum sic ait. *Cir-
 cundederunt me sicut apis*: hac e-
 nim similitudinè Haimon, &
 magister sententiarum arbitra-
 tur indicatam fuisse Iudæorum
 euerfionem, propter Christi
 persecutionem: sicut enim
 apes in fixo aculeo, se se euisce-
 rant, & moriuntur, ita Iudæi,
 occiso Domino IESV Christo,
 perierunt.

Idem vero, quod Propheta
 cecinit de Corpore Christi na-
 tura-

Remi-
 gius.

3.

Caiet.

Iob. i.

49

Psalmi

117.

Haim

turali à Iudæis inimicis circum-
dato ad modum apium mellis
fauum circumdantiū, aculeosq;
in obuium quemque infigen-
tium, intelligendum est in vni-
uersū de corpore eius mystico,
hoc est de vniuersis Christi fi-
delibus ab hostium in cursu cir-
cunuentis: magis enim & prius
impie persequitur se ipsum læ-
dit, quam alios offendat, sicut
apis prius se ipsam euiscerat,
quam aliquem possit aculei in-
fixione ferire.

5. Secundò notandum est im-
pios præter quam quod se ipsos
prius, magisque lædunt dum
alijs volunt nocere, puriores
etiam reddere eos, quos iniu-
stè persequuntur: id enim testa-
tur de se ipso Propheta tanquã
igne persecutionis purgato. Ps.
65. *Probasti nos, inquit, Deus: ig-
ne nos examinasti, sicut examina-
tur argentum. & paulò post. tran-
siuimus per ignem, & aquam.*
Aug. Notat autem D. Augustinus ra-
tionem, ob quã Deus nos prius
per ignem, deinde per aquam
in refrigerium adducat. *Vas,*
inquit, quod in igne formatum est,
*aquam non timet: si autem solida-
tum igne non fuerit, tanquam lutū*
aqua soluetur. Noli festinare ad

*aquam; per ignem ad aquam tran-
si, ut transeas & aquam; firmus
esto aduersus ignem; eo qui te oportet;
tanquam vas fictum mitteris
in caminū ignis, ut firmetur, quod
formatum est. Itaque vult D. Augustinus
hominem prius bene probatum tanquam igne co-
ctum, nullas iam amplius per-
secutiones formidare, quemad-
modum vas in igne coctum, nō
timet aquam.*

6. Ecce vidimus quantum im-
pij persecutionibus suis, Chri-
sti seruis, etiam nolentes pro-
ficiunt; id, quod maximi bene-
ficij loco accipiendum est: sunt
enim multi, qui in tribulationi-
bus non sicut argentum in ig-
ne conflantur, sed sicut plum-
bum, quod in igne consumi-
tur, hoc est igne persecutionum
suarum deteriores redduntur;
id enim de Iudaico populo ad
literam dictum est Hieremiæ.
capite sexto, *Consumptum est in*
igne plumbum: frustra conflavit
conflator: malitiæ enim eorum non
sunt consumptæ. Ne igitur sicut
plumbum in igne aliquis con-
sūmatur, sed potius per patien-
tiam, & māluerudinem omnes
reddantur puriores, quid Chri-
stus Dominus, & magister Iu-
deæ-

Hier.
6.

Annotationes in Euangelium

dæis circumuenientibus, per m̃a
suetudinem in exemplum suorũ
fidelium cum ab inimicis perse-
cutionem iniuste patientur, res-
ponderit, audiamus.

*Loquor vobis, & non cre-
ditis, &c.*

M Irã Iudæi superius ostē-
derunt mentis cæcitatem
dicentes, *si tu es Christus dic no-
bis palam*: cum enim iam eos ser-
mone erudierit, & ad credendũ
admonuerit, dicebant, *quod sig-
num ostendis nobis*, hoc est, quid
operaris vt credamus tibi? Ioã-
nis 6. cum verò opera demon-
strat, quæ arguebant ipsum esse
Christum, dicunt ei, *si tu es Chri-
stus*, vt multi scilicet propter
opera tua existimant, *dic nobis
palam*. Dominus verò noster et
si eorum vafriciem haberet cõ-
pertam, multisque modis eorũ
tum malitiam, tum insipientiam
refellere posset, mansuetè tamẽ
respondet, docens non in om-
nibus coarguendos esse tenta-
tores, sed multa patientia ferẽ-
dos, Ait ergo frustra à se quæri
an sit Christus, tum quod cre-
dere noluerint, cum id satis iam
dixerit, tum quod opera ipsius,
se esse Christum aperte testarẽ-

tur, quibus potius operibus cre-
dere deberent, quam verbis. &
hoc est, quod modo ait, *loquor
vobis, & non creditis*.

Maximè nobis cauẽdum est
à quacunque inordinata passio-
ne: omnia enim, & aliquando
ipsam fidem corrumpit. Vnde
Dominus noster Iesus, Ioannis
cap. 5. *Quomodo, inquit, vos po-
testis credere, qui gloriam ab inui-
cem accipitis*. Prudentia enim in
intellectu constare nequit, nisi
passiones in ordinem redigan-
tur per virtutes. Hinc est, quod
inordinatus affectus erga diui-
tias, licitos apparere facit innu-
meros contractus manifestè in-
iustos; & in manifesta damna
trahit inordinata passio, sicut in
Sansone manifestum est, qui cũ
videret Dalilam eius mortẽ cu-
rare, illi tamen aperuit in quo
fortitudo sua cõsisteret, id, quod
inordinata in Dalilã affectio fa-
cilè perfecit. Idem contigit Sa-
lomoni, qui sciens, & videns tẽ-
pla confecit idolis. Idem quoq;
in multis hodie peccatorib⁹ ex-
perimur, qui cum videant viam
se inferi tenere, ab ea tamẽ no-
lunt vllò modo declinare.

Hoc idẽ apparuit in 1. Reg. 20.
vbi refertur quod David
cum

Ioan.
c. 6.

Ioã. 7

Iudicã
16.

1. Reg.
20.

cum fugeret à facie Saulis, qui eum interficere moliebatur, sic amicum Ionatham Saulis filium allocutus est. *Si aliqua iniquitas est in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.* Ecce David ad Saulem introduci recusat, quia inimicus, ne scilicet ab inimico interficiatur, Ionatham verò precatur ut se occidat si velit, quia ex amico nihil non bonum se accepturum credebat, imò ab eo vel mortem ipsam cum sit quoddam nature malum, bonam sibi futuram esse posse sperabat.

8. Huc etiam spectat illud Berthæb ad regem David iam iam moriturum; *Erit, inquit, cum dormierit Dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego, & filius meus Salomon peccatores.* Hoc autem dicebat postulans ne regnaret Adonias post David, sed Salomon filius eius. quasi diceret, alioquin erimus peccatores: Adonias enim ductus cæca, & insatiabili regnandi cupiditate, me, & filium meum morte dignos iudicabit, non alia ratione, quam quia regnum ambient, nos illi impedimento futuros esse timebit. Quæ eadem fortè ratione ipsemet Salomon cum reg-

niam clauum teneret. 3. Reg. 2. iubente David, quia Adonias postulauerat Abisag sunamitem dari sibi in uxore: sic respondit matri suæ Bersabeth dicenti, *Detur Abisag sunamitis fratri tuo Adoniæ vxor; cui rex. quare, inquit, petis Abisag sunamitem Adoniæ? pete illi & regnum.* *Viuit Dominus quia hodie occidetur Adonias.* Quare ò Salomon non iudicasti Adoniam morte dignum heri, & nudius tertius, æque enim peccator fuit heri, & hodie? timuit sibi Salomon ne fortè regnum amitteret, si daretur Abisag Adoniæ vxor, & hac cæca regnandi passione iudicauit illum peccatorem, morteque digniorem. Super hac re videnda sunt, quæ diximus supra in adnotationibus in Euangelium pro Dominica in quinquagesima textu, *ipsi nihil horum intellexerunt.* Quamobrè cum Redemptor noster Iudæis sæpe dixerit se esse Dei Patris filium, & Messiam in lege promissum, multis, & maximis comprobauerit miraculis, nihilominus ipsi nec verbis acquievere, nec miraculis ipsius fidem vnquam habere: ideoque ipsis postulanti-bus, ut palam diceret, an Christus esset,

3. Re.
2.

3. Re.

licia

Re.

esset,

Annotationes in Euangelium

esset, respondit, loquor vobis, & non creditis. opera, quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me.

Sed vos non creditis quia non estis ex ouibus meis.

9. **M**irabilem hoc loco Dei clementiã inuenio: quãdo enim videbat fore vt Iudeos p̄ incredulitate desereret, tũc eos maximè allicere videtur, docēs qua ratione oues pascuæ eius fieri possint: subdit namq; Oues meæ vocẽ meam audiunt, quasi diceret. Hodie si vocẽ meam audieritis non obdurantes corda vestra, recipiam vos inter oues meas, quibus vitæ pabulũ præstabo, ne pereatis. Quod verò ait, vos non creditis quia non estis ex ouibus meis, verũ quidẽ dicit, & tamẽ terrẽdo dicit, vt qui blãditijs non alliciũtur, terroribus trahantur. Hæc eadẽ diuina clementia, & misericordia manifestè apparuit apud Isaiam cap. 1. *Isai. 1.* vbi postquã Dominus innumerabilium illius populi scelerum meminisset, his verbis cõcludit. *Laboravi sustinens. cum extendēritis manus vestras, auertam oculos meos à vobis; & cum multiplicaueritis orationẽ, non exaudiam:*

manus enim vestrae plene sunt sanguine. Quis non putaret his cõminationibus velle Deũ demittere populũ suum secundũ desideria cordis eorũ, vt irent in adinuentiõibus suis? videte modo Dei bonitatẽ. Lauamini, inquit, mundi estote: auferete malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè: discite benefacere: Venite, & arguite me. Super quibus verbis Ioãnes Chrysof. hom. 3. de pœnitẽtia tom. 5. sic habet. *Ipse Deus dicit non audiã vos, & dicit lauamini, mudi estote, &c. quorũ vtrumque vtiliter ingeritur: id vt terreat: hoc vt alliciat. Deus verè clemens, verè pius super patrem. atque vt discas quod pater est, dicit, quid faciam nescio. nescis quid facies? scio, sed nolo. expetit peccatorũ natura, sed continet clementiã magnitudo.*

In hanc eandẽ sententiam B. 10. Aug. in lib. de vita Christiana c. 2. ad illa verba Hieremiæ c. 3. *Conuertimini filij conuertẽtes, & ego sanabo cõtritiõẽ vestrã, Ecce,* inquit, *qualiter morti obnoxii, vt viuat hortatur. quã leniter, quam clemẽter inuitat, vt etiã peccatoribus patris non neget pietatem: & adhuc filios appellet, qui patrem Deum peccando perdiderunt; & tunc*

Pro Feria quarta post Dominicam V. 112

eum contemnis, qui amplius quam tu ipse te diligit; qui te mori cupientem, vult viuere. Tu mori voluisti peccando, illa te viuere vult conuertendo. O stulte, irreuerens, ingratus, qui neque in hoc Deo, qui tibi vult misereri, consentis.

Chry
solog

Consentanea habet Petrus Chrysológus ad illa verba Lucæ. 15. Surgam, & ibo ad patrem. Ego, inquit, perdidit, quod erat filij, ille, quod patris est non amisit. apud patrem non intercedit extraneus; intus est in patris pectore ipse, qui interuenit, & exorat affectus. Urgentur patris viscera iterum, filium genitura perueniam. ibo ad patrem reus; sed pater filio viso, cooperit mox reatum. Dissimulat iudicem, qui magis implere vult genitorẽ; & sententiam cito vertit in veniã, qui redire cupit filium, non perire. Hæc Chrysológus in persona filij prodegi.

11. Vt autem pluris faciamus tantam Dei erga peccatores bonitatem, & dignationem, operæpretium duxi in memoriam reuocare speciale illud auxilium, quo Deus præuenit peccatorẽ, vt conuertatur: datur enim ex sola Dei misericordia, & bonitate, & omnino gratis: hanc vero dicimus esse maximam Dei

in peccatores miserationẽ, quod videlicet, cum aliquis sit immeritus peccatis, nihil aliud cogitans quam Dei offensam, ipse tamen Deus verè pius, vereque misericors tunc temporis illum misericordiæ oculis velit respicere, quẽ iustè posset æterno supplicio damnare. Vnde Ezechielis 16. dicitur in persona Dei; ^{Ezec. 16.} Vidi te conculcari in sanguine tuo, & dixit tibi, in sanguine tuo vive. Hoc est in peccato. Hinc etiam ^{2. Thim. 1. mot. 1} Paulus Apostolus 2. ad Thim. 1. Vocauit nos vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam. Qua ratione etiam ^{Bern.} Bernardus serm. 67. in Cant. in persona ipsius Dei sic ait. Non de te eligerem tua merita inueni, sed præueni. & sermon. 69. in Cant. Propter hoc, inquit, Deus non pater verbi tantum, sed pater misericordiarum est appellatus, quod innatũ habeat misereri semper, & parcere. & loquens de illa misericordia, qua Deus præuenit peccatorẽ existentem actualiter in peccato, quid illi animæ, inquit, dulce sapiet cui misericordia tanta non sapit, qua Deus non modo non meritos, sed & male meritos præuenit, ut dum adhuc filij sumus ire, & ope-

Annotationes in Euangelium

operamur opera mortis, ipse cogitet
super nos cogitationes pacis: & ne
petentibus quidem, imò & impetē-
tibus, & repellentibus spiritum bo-
num, & spiritum adoptionis, &

12. *Vitæ, largiatur?*

Videor mihi videre Domi-
num nostrum Iesum Christum
in porticu Salomonis Iudeis vn-
dique circumdatum, & præ eorū
duritiem, mentisque cecitatem,
tactum dolore cordis intrinse-
cus, eo quod nullus eorum vi-
sitationis suæ tempus vellet ag-
noscere, nec quo amore eisdē
amplexurus aduenerit; qui non
quouis, sed ardentissimo, & ze-
lo typo quodam amore homi-
nem diligit; & idcirco homo fie-
ri, mortemq; acerbissimam op-
petere voluit vt eum ad se amā-
dum obligaret. Qua ratione
Isaias cap. 9. postquam de incar-
natione, cruceq; disseruisset, ait.

Isai. 9. *Zelus Domini exercituū fecit hoc.*
quasi dicat Propheta. Si quis ra-
tionem quærat quare paruulus
natus est nobis, cur datus filius,
cur crucem humeris gestauerit,
in eaque imperium, & princi-
patum constituerit, intelligat,
hec omnia ex ardētissimo quo-
dam in nos amore profecta fuif-
se. Vbi notandum est zelum eā

esse mentis affectionē, qua quis
ita diligit quempiam, ab eoque
vicissim diligi exoptat, vt totū
illum sibi vendicet, nec patiatur
eum aliquam amoris sui partē
in alium diriuare. Quia igitur
Deus sic hominem diligebat vt
non pateretur illum quidquam
aliud præter se, vel propter se
vnum amare, dicitur ab Isaia ex
zelo omnia illa fecisse. Quo sa-
ne modo Deus olim synagogā
videtur dilexisse, idque Exodi
34. satis ostendit cū sic ait Moy-
ses. *Noli adorare Deum alienum:* Exod
34
*Dominus zelotes nomē eius. Deus
est emulator.* Id, quod expendēs
Origenes homilia 8. in Exodū,
Hæc, inquit, qui loquitur zelans Orig.
est, & zelo commorus hæc dicit:
post agnitionem sui, post illumina-
tionem Verbi diuini, post gratiam
baptismi, post confessionem fidei,
& tot, tantisque sacramentis ma-
trimonium confirmatum, non vult
nos ultra peccare. non patitur ani-
mam, cuius vel sponsus, vel vir ap-
pellatur, cum dæmonibus ludere;
scortari cum immundis spiritibus:
cum vitijs, & immunditijs volu- 13.
tari. Hæc Origenes. Cum igitur
Redemptor noster videret ferè
totam synagogam Iudæorum,
quam sibi desponsauerat, & ma-
ximè

ximè hos, à quibus circumdatus erat, Iudæos in porticu Salomonis, tot, tãtaq; in se collata beneficia parui facere; cumq; eos nec verbis posset molire, nec signis attrahere, iã quãtæ illi curæ sint oues ppriæ, hoc est ij, quos diligit, sub pastoris, ouiũq; metaphora ostendit, vt vel sic eos alliciat. & hoc est, quod modo ait, *oues mea. &c.*

*Oues mea sequuntur me;
& ego vitam aeternam
do eis, & non peribunt
in aeternum.*

O Vium suarũ nomine prædestinatos intelligit, quos ipse præuidebat ex omnib' mũdi partibus fore vt voce eius audita statim sequeretur eũ, atque ad minimũ eius sibilũ velociter venirent, quemadmodũ prædixerat Isaias c. 5. *Elevabit, inquit, signum in nationibus procul: & sibilabit ad eũ de finibus terræ: & ecce festinus velociter veniet; quem locum, quãuis D. Hieronymus interpretetur de Romanis, qui sub Tito Iudæorum gentẽ oppresserũt, quos Dominus quasi vexillo erecto è longinquo dicitur euocasse, simul etiam aliorũ*

refert sententiam, qui de gentiũ vocatione locum accipiũt, quæ elevato signo crucis, & depositis oneribus peccatorum, velociter venientes crediderunt.

Quanta verò sapiẽtia Deus, ^{Sap. 8} qui attingit à fine usque ad finẽ, & disponit omnia suaviter, gentium, prædestinatorumq; omnium disposuerit conversionẽ, & fidem, docuit Clemens Alexandrinus in exhortatoria ad gẽtes; quo loco ostendit Christũ ^{14.} fuisse nouũ quendam cytharadum, qui tum per se, tũ per suos prædicatores, omnia ad se, concentus suavitate traxit; cõmemoransq; illam græcorum fabulã, qua Orpheus, & alij solo cantu dicuntur feras reddidisse mansuetas, sylvasq;, & rupes attraxisse, docet id per solũ Christum verè fuisse perfectũ. *Solus ipse, inquit, feras mansuefecit: Volucres quidẽ, id est eos, qui ex se ipsis sunt leues: serpentes, id est, deceptores: leones, eos, qui ad iram sunt concitati, sues, eos qui sunt voluptati dediti; lupos, eos, qui sunt rapaces; lapides etiã, & ligna, id est eos, qui lapides & ligna adorabant; & qui instar lapidis insipientes erant, iuxta illud Matt. 3. potens est Deus de lapidib' his suscitare filios. Abra*

Annotationes in Euangelium

hæ; hoc est gētiles, qui lapidibus cre-
diderūt. Has ergo omnes immanis-
simas feras, & tales lapides ipse cœ-
lesti cātu in māfuetos homines trās
formauit. Vide quantū potuerit no-
uum canticum? homines ex lapidi-
bus, & homines fecit ex feris. &c.

15. Neq; verò valdè mirandū est,
quod hæ tam efferatæ gētes ad
vocē eius sic currerent, de quo
Petrus dixerat, Verba vitæ æternæ
habes Dñe, quo ibimus? videte mo-

do, & attēdite quo modo verū
fit, quod dictū est verba vitæ æ-
ternæ Dñm habere. Venite, in-

quit, ad me omnes, qui laboratis,
& onerati estis, & ego reficiā vos.

Quid igitur mirū si laborantes
post illū currant, à quo tā benignè
ad refectionē vocātur? huius
modi autē cursum efferatarum
gentiū ad Christi refectionem,
prædixerat Isaias c. 11. vbi puer
paruulus, hoc est Messias, instar
pastoris ad pascua quotidie pe-
cora vocātis, rectur⁹ dicitur gre-
gē quendā ex agnis, hēdis, vitu-
lis, ouibus, lupis, pardis, leoni-
busq; constantē, tāta seruata in-
ter tā dissimilia animalia cōcor-
dia, vt lupus cū agno habitet, &
cū hædo accubet pardus; vitu-
lusq; leo, atq; ouis simul cōmo-
rētur; quia nimirū Messias ho-

mines natura efferatos, & potē-
tiæ magnitudine superbiētes, de-
beret reddere ita mansuetos, vt
posset humilē, & facilē cū abie-
ctis hominibus cōsuetudinē tra-
ducere: denique posset eos per
euāgelij prædicationē cicurare,
& illos æq; atq; inopes, & infir-
mos eodē doctrinæ, fidei, sacra-
mentorūq; pastu, in eadē Eccle-
siæ caula inclusos alere, legib⁹q;
suis ad euāgelij humilitatem, &
māfuetudinē erudire. & hoc est,
quod ait, habitabit lupus cū agno;
& pardus cū hædo accubabit: Vitu-
lus, & leo, & ouis simul morabū-
tur, & puer paruulus minabit eos:
vitulus, & vrsus pascētur; simul re-
quiescent catuli eorū; & leo quasi
bos comedet paleas. Quæ omnia
meminerat Redemptor noster
Dñs Iesus cū Iudæos allocutus
in porticu Salomonis ait, Oves
meæ sequūtur me, & ego vitā æter-
nam do eis, & non peribūt, vt vel
sic eos alliceret ad credendum,
quo facilius possent cū suis oui-
b⁹ æternæ vitæ pascua inuenire.

Illud autē mirū videri debet,
quod populus duræ cervicis eò-
demētæ, & excitatis venerit, vt
cū bos cognoscat possessorē suū
& asinus præsepe dñi sui, ipsi tñ
quos dñs vt filios enutrierat, illū
&

& impudēter spreuerint, & vt
 blasphemū lapidare voluerūt. id
 autē Deus apud Isaiā c. i. maxi-
 mē dolere ostēdit dicēs, cogno-
 uit bos possessorē suū, & asinus prae-
 sepe Dñi sui, Israel autē me no cog-
 nouit, & populus meus non intelle-
 xit. Vagētī peccatrici, populo graui
 iniquitate, semini nequā, filijs scele-
 ratis; dereliquerunt Dñm, blasphe-
 mauerunt sanctū Israel, ab alienati
 sunt retrorsum. vsq; quo percutiam
 vos ultra? Videte miram Dei in
 expectādis peccatoribus patiē-
 tiam, & longanimitatē; non solū
 ingrātā synagogā nō punit, sed
 quadā zelotipia ductos, eā bru-
 tis animalibus boue, & asino de-
 teriorē dicit, vt saltē prae confu-
 sione reuertatur, iuxta illud Ps.
 72. Imple facies eorū ignominia, &
 quarent nomen tuum Dñe. Hæc
 verò Dei miseratio, & benigni-
 tas verè hodie apparuit in Chri-
 sto: ideo enim ad Iudæorū cōfu-
 sionē ait, multa opera bona ostēdi
 vobis propter quod eorū vultis me
 lapidare? & cū posset vel illic blas-
 phemātes annihilare, vel in ignē
 mittere inferni in æternum cru-
 ciādos, nolens tñ aliquē perire,
 beneficia exprobat, eosq; arguit
 de ingrati animi crimine, vt alli-
 ciat verbis, quos operibus non

attraxit: sic enim Petrus aposto-
 lus attractus est cū dixit, Verba
 vite habes Domine quo ibimus?
 Quod verò attinet ad Chri-
 sti benignitatem, quæ apparuit
 nobis, notādus est locus elegā-
 tissimus apud D. Bernardū ser-
 mone 9. in Cantic. ad illa verba
 Cāticorum cap. i. Meliora sunt
 vbera tua vino; vbi per duo spō-
 si vbera intelligit geminam dul-
 cedinem, quæ exuberat in Chri-
 sti pectore, videlicet, lōganimi-
 tatem in expectando, & in do-
 nando facilitatem. De priori v-
 bere loquitur Paulus ad Rom.
 2. an diuitias bonitatis eius, & pa-
 tientie, & longanimitatis contē-
 nis? an ignoras, quod benignitas
 Dei ad pœnitentiam te adducit?
 vbi nomen diuitiarum ingentē
 copiam, & abundantiam signifi-
 cat: per bonitatem verò non ea
 est intelligenda, quæ malitiæ op-
 ponitur, sed benignitas sicut po-
 steā vulgatus transtulit dicēs, an
 ignoras, quod benignitas Dei. & c.
 De secundo vbere dicitur Eze-
 chielis 18. Si impius egerit pœni-
 tentiam ab omnibus peccatis suis, &
 custodierit omnia præcepta mea
 vita viuet, & non morietur. V-
 trumque Regius Vates Ps. 102.
 duobus verbis cōplexus est; longa

ad Rō
m. 2.

17.

Ezecl
18.

Plalm
102.

Annotationes in Euangelium

II. 6. nimis, inquit, & multū misericors. Isaias etiam cap. 6. sub eadem metaphora, hanc ipsam amoris dulcedinē explicauit. *Letamini, inquit, cū Hierusalē omnes, qui diligitis eā, ut sugatis, & repleamini ab vberē misericordiæ eius: & mulgeatis, & delitijs affluatis ab omni moda gloria eius. Et rursus. ab vberē portamini, & super gēna blādientur vobis.*

18. Notanda est autē huius similitudinis, seu metaphoricæ locutionis ratio: recte enim Deo tribuuntur vbera, cū interim spiritus carnē, & ossa non habeat: & sicut in fæminis vbera appetēte partus tēpore turgescunt, editaq; iam prole distendantur, & cordi, præcordijsque insident, ideoq; matrē ad nutriendū fæctū, amoris admonere videntur: eodē prorsus modo Deo, cum eius amor erga nos per opera multū iam creuisset, quasi vbera ipsius turgescere cæpta sunt: & appetēte partus tēpore, hoc est incarnationis dominicæ, distēta admodū fuerunt ad nouum fæctū educādū. Quod enim ante incarnationē hæc Dei vbera non admodū turgērēt, testatur **II. 63.** Isaias qui c. 63. vbi cū Deo ca-

ubi est zelus tuus, & fortitudo tua? multitudo viscerū tuarū, & miserationū tuarū super me, continuerunt se. Verū post incarnationē, copiosè sane eius vbera tumuerunt, sicut explicauit Paulus ad Tit. 3. cū sic ait. Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei, &c. Quo loco notandū est in græco contextu pro eo, quod nos habemus humanitas, esse dictionē significantē nō humanitatē, sed amorē erga homines; vt sit sensus. vsq; adeo Deū homines dilexisse, & beneuolū erga eos se demōstrasse, vt filiū suum vnigenitū in terras miserit. Vnde D. Hieronymus huius nominis significationē, clemētiā interpretatur. Sed de humanitate, hoc est de humanæ naturæ assūptione, pleriq; accipiūt; in quo opere præcipuè, Dei in nos amor, & clementia resplendit. Quamobrē D. Bernardus ser. 1. in die Natiuitatis Dñi, Apparuit, inquit, atē à omnipotētia in rerum creatione, apparebat sapiētia in earum gubernatione, sed benignitas misericordiæ nūc maxime apparuit in humanitate. potestas subiectionē, maiestas exigit admiratiōē, neutra imitationē; quousq; angustata est misericordia in sola angelorū

19. parte, iuxta illud Psalm. 35. Domine in cælo misericordia tua, terram vniuersam condemnans; dilatat misericordia terminos suos; attingat à fine vsque ad finem fortiter, disponens omnia suauiter. Restrictus est Domine iudicio sinus tuus: solue cingulum tuum, & veni miserationibus affluens. Neque verò D. Bernardus dicens solue cingulum tuum, & veni, existimandus est contrarium aliquid dixisse visioni illi, qua Ioannes in Apocal. cap. 1. vidit eundem Dei filium præcinctum ad mamillas zona aurea: neq; enim vbera cinguntur zona aurea quæ strictior fuerit in lege gratiæ misericordia diuina, cum fuerit tunc temporis multò fusior, ac latior, vt ostensum est, sed quia magis eluxit, & elegantius apparuit, & quasi zonam auream Christus charitatem suam præcinxit, iuxta illud Psal. 92. Dñs regnavit decorè indutus est; indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se.

20. Est & alia non contemnenda expositio eius loci, quod attinet ad Christum ad mamillas zona aurea præcinctum, hoc est charitate, vt nimirum per mamillas, Dei misericordiam, & iustitiam intelligamus: per dexte-

ram quidem, misericordiã, per sinistram verò eius iustitiã: etenim in omnibus Dei operibus, misericordiam, & iustitiam reperiri, docet D. Thomas 1. p. q. 21. art. 4. iuxta illud Psalm. 24. vniuersa via Domini misericordia, & veritas. De dextro misericordiam vberem fugitur lac indulgentiæ; de sinistro verò, lac correptionis: illud suauius, hoc paulò iniucundius; vtrumque tamen Christi fidelibus salutare: idcirco enim Christus suos filios interdum ab lactat, hoc est asperius tractat, de dextro vberem ad sinistram transferens, vt iam robustiores effecti, sciant cum Apostolo & abundare, & penuriam pati, sicut ipse dixit ad Philip. 4. vnde & Isaia 28. dicitur. Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? ab lactatos à lacte, auulsos ab vberibus. Quem locum ponderans D. Chrysostomus sermone in Iob, & Abraham, quandiu, inquit, imperfecti sumus, nobis parcitur; & quandiu lactamur paterne fouemur. Vbi autem perfectiores facti fuerimus, perfectorum certamina subimus. Obseruandum est autem ex eodem Chrysostomo, non fuisse dictum, ablatos ab vberem, sed auulsos, quia

Diuus Tho.

ad Philip. 4. Isa. 28.

Chry. lost.

Annotationes in Evangelium

cogimur aliquando, recedere à
laetando, vt per omne discrimen
eamus. In huius verò rei typū
Abraham filiū ablaetavit facto
grandi cōiuiuo. Gen. 21. In quē
locum Ambr. lib. 1. de Abrahā
c. 7. sic ait. *Non quia à nutricis la-
etè subduētus est puer, magnū con-
iuiuium exhibuit, sed quia idoneus
habitus est Isaac fortiori gratiæ ci-
bo, & virtutis alimento.*

Iam verò quia Deus fidelibus
suis tum misericordiā, tum iu-
stitiam ex charitate præbet, re-
ctè Christi mamillæ zona aurea
præcinctæ dicuntur, qua chari-
tas ipsius Christi significatur.
Cum igitur Deus in populum
suum innumera contulerit be-
neficia, idque tantum eximia in
eos ductus charitate: ipsi autem
hæc omnia obliti, tanquā mul-
ta febris frenetici, lapidibus ac-
ceptis, in medicum à quo cura-
bantur iusurgētes occidere vo-
luerūt, meritò celestis medicus
cū eisdē exostulat dicēs. *Multa
opera bona ostēdi vobis, ppter quod
eorum me vultis lapidare? cui ipsi
respondentes dixerunt. De bono
opere non lapidamus te, &c.*

*De bono opere non lapida-
mus te, sed de blasphemia.*

21.
Cæca mēs inuidiæ passio
ne, attenuare semper so-
let aliena bona, nec potest ali-
quid magnū in alijs videre. Ecce
cū possēt isti dicere de bonis o-
peribus (multa nāq; Christus fe-
cerat eis) inuidiæ tñ facibus accē-
si, de bono, inquit, opere non lapi-
damus te. Similiter & Eliab Dau-
dis frater, de eodē ad bellū per-
gēte locutus dicitur 1. Reg. 17.
Cum enim ipse David diceret
velle se cum Goliath descende-
re in singulare certamen, quæ-
reretque quidnam daretur viro
qui percuteret eū, audiens hoc
frater eius Eliab maior natu, ira-
tus est contra David, & ait. *qua-
re venisti, & quare dereliquisti pau-
culas oves illas in deserto? ego no-
ui superbiam tuam, & nequitiam cor-
dis tui, & quia vt videres prælium
descēdisti. Vbi primò notādum
est verbū illud diminutiū, pau-
culas oves; possēt dicere gregem
reliquisti, & verū diceret. Vel
saltē diceret oves paucas, nō ve-
rò pauculas diminutiue. Dein-
de animi eius virtutē attenuat,
& fortitudinē cū ait, *Ego noui su-
perbiam tuā*, vt ostēderet Dau-
idē nō ex virtute, sed ex superbia
illud dixisse; ne ergo virtus eius
eluceret, *Ego*, inquit, *noni super-
biam**

biam tuam, & nequitiam cordis tui.

Verum quia Deus (vt plurimum) solet inuidos torquere augendo bona eis, quibus inuidemus, statim apparuit Dauidem non ex superbia, sed ex virtute venisse: ipse enim Eliab, qui fratrem ne pastoris quidem nomine dignum existimauerat, paulo post regis generum ab omnibus appellari, postea vero totius regni clauum, nemine contradicente, tenere vidit, vt propriae inuidiae tortore, aliena felicitate cruciaretur. Insuper & qui ex probauerat prelij tantum venisse spectatorem, vidit eundem ex singulari certamine, ab cisso Phelistei capite rediisse victorem. Id, quod etiam contigisse legimus Ioseph cum fratribus: qui enim neque per somnium ferre poterant vt Ioseph eisdem preponeretur in regno, ideoque ipsum in Aegyptum vendiderunt, iidem paucis post diebus fratrem suum, cui inuidebant, totius Aegypti prepositum videntes adorauerunt. Vides quam sit inuidia suorum semper carnis nifex? Hanc, inquit Chrysologus, qui receperit, sua sustinet sine fine supplicia: quis enim ibi malorum finis, vbi alterius bonum poena est?

Vbi cruciatus est aliena felicitas?

Hanc, & alias inuidorum penas videtur exacte descripsisse Ouidius 2. lib. Metamorph. vbi fingit Palladem inuidiae domum ad euntem, sequentibus eandem verbis describens.

Ouid.

Protinus inuidiae nigro sceleris tabo.
Tecta petit, domus est imis in vallibus aeri
Abdita Sole carens, non vlli perita veto;
Tristis, & ignaui plenissima frigoris, & quae
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc vbi peruenit belli metuenda virago
Constitit ante domum (aeque enim succedere
tectis

(sat.

Fas habet) & postes extrema evspide pul-
Concussae patuere fores, vidit intus edentem
Vi per eas carnes, vitiorum alimenta suorum
Inuidiam, visaque oculos avertit ab illa
Palor in ore sedet, macies in corpore toto;

Ex quibus verbis patet inuidorum tormenta esse proprijs carnibus lacerari, ait enim Palladem vidisse inuidiam vipereas edentem carnes vitiorum alimenta suorum, &c. Tales erant impij Iudaei dicentes, de bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: torquebantur enim maxime bonis Christi operibus, de quibus ipse ait, Multa opera bona ostendi vobis propter quod vultis me lapidare; ipsi vero inuidia tabescentes, extenuantesque eius bona opera responderunt, de bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia.

ANNOTATIONES

IN EVANGELIUM,

Pro Feria V. in Cœna Domini.

Ante diem festum Paschæ sciens Iesus quia venit hora eius, &c. Ioan. cap. 13.

Hodie, charissimi fratres, verè apparuit nobis benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei, cum non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus, sed secundum magnam misericordiam suam misertus est nobis. Beatus Bernardus sermone primo de Epyphania intelligit hæc Pauli verba de Natiuitate Domini nostri Iesu Christi secundum carnem; Prius enim, inquit, quam appareret humanitas, latebat benignitas: siquidem & prius erat: nam & misericordia Domini ab æterno est. Sed unde tanta agnosci poterat? promittebatur, sed non sentiebatur; unde & à multis non credebatur. Multifariè quippè, multisque modis loquebatur Dominus in prophetis, ego inquiēs cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Sed quid respondebat homo afflictionē sentiens; pacem nesciens? quousque di-

I.
ad Ti-
cum 1

Bern.

Ad He-
br. 11.

citis pax, pax, & non est pax? propter hoc Angeli pacis amare flebant dicentes, Domine quis credidit auditui nostro? sed nunc credant homines vel visui suo, quia testimonia Domini credibilia facta sunt nimis. Hæc Bernardus.

Quod si hæc dici potuerunt de IESV apparente in carne in die natiuitatis ipsius, propter nimiam charitatem, qua diligens nos Deus misit filium suum in similitudinem hominum factū, videte quanto cumulatius, quantoq; ardentius eandem, hodierna die manifestam mundo fecerit in omnes charitatem, cū scilicet filius Dei Dominus noster Iesus Christus (quasi parū esset in similitudinem hominis venisse, & humano habitu inuentū fuisse) voluit etiam in similitudinē serui, seruis suis seruiens inueniri. Videte Dei filium, qui ha-

Hier.
29.
Ezech.
11.
II. 51.

II.

habet in cœlo millia milliū angelorum sibi ministrantium, & decies centena millium sibi assistentium, hodie non in folio excelso, & eleuato sedētem, sed genibus flexis, linteoque præcinctum, aquam in peluim mittentem, & sicut vilem seruum, seruorum pedes lavantem. Nōne, hoc est quod dixeram, hodie videlicet apparuisse maximam eius humanitatem, inefabilem benignitatem, incredibilemque Saluatoris nostri Dei humilitatem? quid enim humilius potuit excogitari, quàm angelorū Dominum, pedes seruorum lavare? quid humanius, quid benignius, imò quid pulchrius, maiori que seruorū suorū amore dignius? ait enim Bernardus, *quanto pro me vilior, tanto mihi charior.*

Lauamini ergo, fratres, hodie cum discipulis, mundi estote, auferite malum de cordibus vestris; nemo Iudas assistat. omnes sitientes venite ad aquas, apparuit enim hodierna die infinita Dei liberalitas. Videte Dei liberalitatem; *Venite, inquit, prostrate, emitte absque argento, & absque ulla commutatione vinum, & lac.* Vbi primò notandum est verbum, omnes, non enim hūc,

vel illum vocat, sed omnes in vniuersum ad has salutiferas aquas magna voce inuitat. Vnde Zachariæ cap. 13. aquæ istæ ad quas omnes inuitantur appellantur fons patens. *Erit, inquit, fons patens domui David, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris, & mensruata.* Patens fons est sanguinis Christi, & omnibus expositus: quicumque scelerum maculas eluere, & deprauatæ vitæ mores emendare voluerit, veniat, & mūdetur. tam gentibus, quàm Iudæis vitales effundit aquas iste diuinus fons. Vnde Augustinus *tractatu 92. in Ioannem, Christi, inquit, sanguis sic in remissionem peccatorum omnium fusus est, ut ipsum etiam peccatum posset dele- re, quo effusus est.* Secundò notandum est etiam, verbum, sitientes, sitire enim oportet huius fontis aquas, ad quas non fastidientes, sed sitientes vocantur, quia animi salutem non omnes, sed solū sitientes eam, consequuntur: quemadmodum enim qui non sitit, ad fontē minimè currit, sic qui suam non sitiunt salutem, fontes Christi non curant; is verò cui Deus æternæ vitæ sitim in pectus immisit, quemadmo-

Zach.
13.

Aug.

3.

Annotationes in Euangelium

admodum ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita ad fontes Christi properat, ut hauriat sibi aquas cum gaudio de fontibus Salvatoris. Hauriret quidē vel ipse Iudas proditor, si vellet Christi fontem sitire: id enim significavit Dominus Iesus in eo, quod non discipulorum tantum, sed & Iudæ etiam pedes sacris manibus lauit, ostendens se quoque mentis ipsius sordes paratum esse, sanguine suo lavare, si ipse proditor tanti vellet peccati penetrare.

Venite ergo fratres, & emite absque ulla commutatione vinum, & lac: vinum poenitentiae, & lac misericordiae: aded enim Deus noster hodie liberalis est, ut maximi pretij loco ducat ipsum amicitiae, & gratiae desiderium, ac voluntatem, quae iustificatione antecedit; ideoque quavis gratiam offerat absque ulla commutatione, utitur tamen verbo emendi, dicens, emite absque ulla commutatione: quia iis, qui gratiam suam sitientes accipiunt, non gratis se dare existimat, sed vendere, nimirum pro accipiendi desiderio, & voluntate. Audi super hac re Gregorium Nazianzenum oratione in sanctum bap-

tisma, ubi etiam predictum Isaie locum expendit, & veluti commentatur sequentibus verbis. O miram beneficentiae celeritatem; o facilem contrahendi rationem; hoc bonum solo voluntatis pretio emendum tibi proponitur: appetitionem ipsam Deus ingentis pretij loco habet. Sitit, sitiri; bibere cupientibus potum praebet; cum ab eo petitur beneficium, id beneficio ducit. iucundius ille dat, quam alij accipiunt.

Denique verè eius hodie apparere vidimus liberalitatem, cum thesauros bonitatis ipsius, & misericordiae gratis offert etiam in gratis, & abluere paratus est, sicut aqua proditoris pedes, ita sanguine suo eorum scelus, qui ipsum sanguinem effuderunt. Noli ergo, inquit Bernardus, contemnere Dei misericordiam, si non sentire vis eius iustitiam, ut enim scires quanta districtio succedit, tanta illa mansuetudo praevenerit. ex magnitudine indulgentiae, magnitudinem ultionis attende: immensus est enim Deus, & infinitus in iustitia, sicut in misericordia. multus ad ignoscendum, multus ad ultiscendum: sed misericordia quidem priora sibi vendicat: propter hoc enim benignitatem praerogavit, ut

per eam reconciliati, seueritatem
videamus securi. Ecce ergo nunc
misericordiæ tempus accepta-
bile, Ecce nunc dies salutis.
Vide quam sit acceptabile tem-
pus, cum nec ipsum proditorẽ
amici nomine priuauit. *Amice,*
inquit, *ad quid venisti?* qui autẽ
amicum vocauit eum à quo vẽ-
ditus fuerat, paratum se osten-
dit eundem recipere si vellet
pœnitere. Vidisti benignitatẽ?
vide modo eiusdem Domini
immensam largitatem. Latro-
nem de Cruce recepit in reg-
num. *Hodie,* inquit, *mecum eris*
in paradiso. Fuit autem quando
post mortem, pius anima cum
Christo descendit in limbum:
ubi enim est Deus ibi & para-
disus, & regnum cœlorum est.

Hæc autem, & similia fortẽ
erant opera illa, & inuentiones
Dei, in quibus regius Propheta
se meditaturũ pollicebatur di-
cens in Psa. 76. *Meditabor in om-*
nibus operibus tuis, & in ad inuen-
tionibus tuis exercebor. Videamus
ergo, quem fructũ Prophe-
ta perceperit ex suis meditatio-
nibus circa huiusmodi Christi
inuentiones: est enim non mo-
dicus præuiderat. Christũ Do-
minũ proditori suo Iudæ mul-

ta amoris signa ostẽsorum, quæ
vel saxum cor possit emolire.
Præuiderat quoque eundẽ Do-
minum Iesum in Cruce pendẽ-
tem pro inimicis oraturum il-
lis verbis. *Pater ignosce illis, &c.* 5.
Ex his verò inuentionibus ad lu-
crandum inimicos, hanc Chri-
stianissimã eliciebat consequẽ-
tiam, ergo inimici sunt à nobis
diligendi. Fructus verò, quem
percepit ex huiusmodi medita-
tionibus non modicus fuit: ipse
enim postea cum tempus affuit,
idem fecisse legitur cum Saule,
& domesticis eius cum iam in
pace regnaret super Israel, sicut
refertur in 2. Regũ. c. 9. *Est ne,*
inquit, aliquis de domo Saul, ut 2. Re. 9.
faciam cum illo misericordã Dei?
quasi diceret, quicumque inuẽ-
tus fuerit de domo Saul inimi-
ci mei, veniat ad me, vt faciam
cum illo misericordiam mag-
nẽ. Sic enim intelligimus verba
illa, *misericordiam Dei,* sicut etiã
illa, *Cedros Dei, & mōtes Dei,* quæ
pro cedris, montibusq; magnis
accipienda sunt. & fortẽ sic etiã
intelligendus Ioannes Baptista Ioã. 1. c.
cum de Christo dixit, *Ecce agnus*
Dei, hoc est, *Ecce vobis osten-*
do agnum illũ magnũ, de quo
Isaias locutus est cū dixit c. 26.

Annotationes in Euangelium

Emitte agnum Domine dominatorem terræ, &c. Fuit namque agnus ille Christus Iesus etiam cum paruulus datus est nobis, ita magnus, ut misericordiae suae velle totius mundi potuerit vestire nuditatem. Audisti agni Dei magnitudinem. Vide eiusdem agni dominatoris maiestatem. Veniebant milites cum gladijs, & fustibus comprehensuri Iesum Dei agnum ut posset immolari pro nobis, verum ut ostenderet se non solum esse agnum ad immolandum, sed etiam terræ dominatorem, sicut petierat Isaias ad mundum liberandum, ait illis, *quem queritis?* dicentibusque illis, *Iesum Nazarenum*, ait illis, *Ego sum.* quo audito abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Ioannis. 18.

6. Accipite & aliam Dei inuentionem ex ijs, in quibus Propheeta exercebatur. *Ante diem festum Paschæ sciens Iesus quia venit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem,* quo transitu vniuersum erat mundum redempturus, qua id inuentione fecerit, iam videte. Potuisset quidem vel alio tempore, vel si in die festo placuerat, potuisset domi, & non coram omnibus mortem subi-

re, sed noluit nisi in die festo, quando scilicet ex omnibus mundi regnis maxima Iudeorum turba conuenerat ad diem festum celebrandum, ut ignominia passionis ipsius ab omnibus videretur; in cuius rei inuentione meditabatur David, & veluti in admiratione tanti mysterij raptus, in Psal. 73. non sine mysterio dixit. *Operatus est salutem in medio terræ.* Hoc est in sancta ciuitate Hierusalē in medio mundi sita, quo tunc temporis infinita hominum multitudo ex totius mundi nationibus ad diem paschæ celebrandum, confluebat, ut eius passionis ignominia neminem posset latere. Quid hoc agis bone Iesu? videris nihili facere illusiones opprobria, flagella, ac denique mortis ignominiam, crucisque opprobrium, quæ te manent Hierosolymis, siquidem & ciuitatem in medio mundi sitam, & diem festum paschæ potius quam alium elegisti, ut à cunctis mundi regionibus confluente hominum infinita multitudine, nudus in cruce pendens ab omnibus videaris? num, bone Iesu, te latebat à Iuda in manus inimicorum esse tradendum, & à cæteris etiam Apo.

Apostolis, & amicis derelinquendum, à Iudæis contemnendum, ab Herode veste alba illudendum, à militibus spinea corona, eo quod te regem feceris coronandum, ac denique in monte Calvaria in Cruce in conspectu totius populi exaltandum? ut quid igitur ad hæc omnia diem festum paschæ elegisti, sciens tunc in sancta ciuitate plures futuros esse testes passionis?

Scio quidem, ó mitissime Iesu, scio te hæc omnia optime scire, quemadmodum & Euangelista notauit, *Sciens, inquit, Iesus quia venit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Scio quoque te omnia vitare potuisse: omnia enim dedit tibi pater in manus, sicut idem Ioannes Euangelista obseruauit; Ecce vobis, fratres, Dei inuentionem ante oculos cum Propheta meditandam propono. Christus Iesus omnia nouerat. Præuiderat passionis ignominiam, sicut ipse ait in Psal. 68. *Operuit confusio faciem meam.* & Psal. 63. *tu scis opprobrium meum, & confusionem meam.* hoc est, tanta futura est, ut à nullo alio præter quàm à te vno sciri possit, cum omnium scientiam excedat. Adde Dominum Iesum

de crucis doloribus tactisse, de alapa vero à seruo pōtificis accepta sic cum eodem expostulasse. *Si malè locutus sum testimonium perhibe de malo, si autè bene cur me cædis?* Sanguis etiam ille, de quo Lucas ait, factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, non tantum ex metu mortis, sed ex apprehensione, & consideratione opprobrij, & nuditatis, quam in Cruce pendens passurus erat, emanauit: neque enim ex metu videtur emanare potuisse: quia metu sãguis ab exterioribus partibus retrahitur ad cor tanquàm ad arcem; vnde metu homines pallidi fieri solent, deserente sanguine exteriores partes membrorum; pudore autem, & verecundia idem sanguis à corde, cæterisque partibus interioribus trahitur ad faciem; hinc est quod vultus eius, qui verecundatur, solet rubore perfundi. Cū igitur Dominus ad passionem iturus factus in agonia prolixius oraret, eique representarentur opprobria, illusiones, verbera, nuditas sui corporis in cruce pendens, factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, Hæc & alia multa cōsideranda

Ioan.
18.
Luc.
22.

8.

Luc.
22.

rand'a

Annotationes in Evangelium

randa veniūt in particula, *Sciēs quia venit hora eius ut transeat*: cum enim omnia sciret, nihilominus tamen diem festum paschæ sibi eligendam putavit, tãquam inuentionem in qua quis posset cum Propheta ad confūdendam hominum superbiam, & arrogantiam exerceri. Iam ad aliam eiusdem diei festi inuentionem transeamus.

Surgit à Cœna, & ponit vestimenta sua.

9. *S*urgit à Cœna, & ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteum præcinxit se. Recolite ea, quæ Apostolus scribit ad Philipenses. 2. de Christi forma serui. *Formã seruit, inquit, accipiēs, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo.* Ecce hodie Dominus Iesus verè inuentus est in habitu serui, in quo seruis suis Apostolis nõ est dedignatus seruire, vt hac inuentione seruum nequam Iudam videlicet lucrifaceret, in super & alios doceret, quomodò deberēt sibi inuicē seruire. Ecce video Tobiam à cœna surgentē, non quidem ad sepeliendum filiū Israel iacentem in platea, sed ad erūdum filium Israel, Iudã scilicet,

de manu diaboli, à quo captiuus tenebatur; imò ad resuscitandã eius animã mortuam iam, hoc est Christi gratia, & charitate priuatam: sicut enim corpus viuit ex anima, ita anima viuit ex gratia, & charitate; & sicut moritur corpus anima recedente: sic & anima, quoties propter peccatum ab ipsamet, gratia, & charitas separantur.

Mementote illius viri beati, de quo loquitur Dauid in Psalmo primo. *Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo; quæ verba B. Ioannes Chrysostomus de Christo Domino intellexit; qui solus in via fuit beatus propter vnionem diuini Verbi, & eius anima beatissima Deum semper videbat: ideoque dictus est à Prophe-
ta plantatus secus decursus aquarum; de cuius torrente voluptatis alibi dicit beatos esse potandos. Daturus autem erat fructū passionis, & humilitatis ipsius in tempore suo, hoc est hodierna, & crastina die, quod tempus sã appellauit Euangelista Ioannes illis verbis, *Sciens quia venit hora eius; videte modo sanctissimum istud lignum fructu suo onustū,**

Capit lauare.

ramosque eius pondere fructus
 vsque ad terram depressos. *Cæ-*
pit lauare pedes discipulorum suo-
rum. Ecce lignum plātatum se-
 cus decursus aquarum, quod
 humilitatis, charitatisq; fructum
 dedit in tempore suo, cuius fru-
 ctus pondere pressus ad pedes
 Apostolorum genibus flexis, ca-
 pite demisso, fluentibus vberri-
 mē lacrymis, *cæpit lauare.* Hoc
 tantum deerat humanæ humi-
 litati exaltandę, vt Deus ipse, &
 Dominus angelorum, qui sub
 pedibus hominis omnia subie-
 cerat, se ipsum quoque subijce-
 ret, eiusque pedibus proprias
 subijceret manus; quę admodū
 etiam & hoc solum deerat Chri-
 sti humilitati, vt qui in forma
 hominis minoratus fuera paulò
 minus ab angelis, in seruili ho-
 die forma positus vestimētis, lin-
 teoq; præcinctus, pedes discipu-
 lorū lauādo, paulò minus etiam
 minimis hominibus minor ipse
 videretur. Exinanierat semetip-
 tum filius Dei, hominis formam
 accipiens; exinanivit quoque se
 ipsam hodie filius hominis ho-
 minum pedes lauaturus formā
 seruilem induens, vt in ministe-
 rio omnium vilissimo, homini-
 bus posset seruire.

Cæpit lauare pedes discipu-
 lorum, non illa aqua tan-
 tum, quam in peluim miserat,
 sed lacrymis etiam copiosē pro-
 fusis: meminerat enim Domi-
 nus Iesus multos, quibus tantę
 charitatis opus, tantęque humi-
 litatis passio nihil erat pro fu-
 tura. Videbat ante se Iudā, imò
 videbat se ad pedes ipsius, in cu-
 ius cor iam diabolus miserat, vt
 traderet pretio vilissimo Iudęis
 mansuetum illum agnum, qui
 pro salute ipsius venerat immo-
 lari. Qui tamen Iudas post tan-
 tam Christi charitatem in eadē
 cordis duritie cū reprobis om-
 nibus erat permansurus. Hac
 ergo de causa Dominus Iesus
 genibus flexis ante Iudam, ma-
 ximam lacrymarum copiā pro-
 fundens, eius cæpit pedes laua-
 re. Vbi obseruandū est ex Chry-
 sostomi, & Theophylecti sentē-
 tia Iudam fuisse primum cui Do-
 minus pedes lauit; quod si ita
 se habuit, id ad confusionē no-
 stram factum fuisse videtur, cui
 inimicos nec aspicere digna-
 mur, ne dum benefacere, amo-
 risque signa ostendere.

Et quidem nos, fratres, eramus
 ali-

II.

Ioan.
 13.

Chry-
 sost.
 Theo-
 phil.